

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**©Kütüphaneler ve Yayınlar
Genel Müdürlüğü**

Eser Adı: Nüzhetü'l Cenân

Müellifi: Kâtibî

Hazırlayan: Bilal Güzel

Yayın Yılı: 2019

ISBN: 978-975-17-4252-0

Ana Yayın Numarası: 3637

Kültür Eserleri Dizisi- 610

**Adres: Bahçelievler Mah. İsmet İnönü Bulvarı No:4
06490 Çankaya/ANKARA**

Telefon: +90 312 470 80 00

Faks: +90 312 470 54 71

e-posta: yaphaz@ktb.gov.tr

www.ktb.gov.tr

<http://ekitap.ktb.gov.tr>

KÂTİBÎ

NÜZHETÜ'L-CENÂN

Hazırlayan

Bilal GÜZEL

Ankara

2019

GİRİŞ

Yavuz (Malkoç) Ali Paşa:

Nüzhetü'l-Cenân, 17. yüz yılın başında yaklaşık sekiz ay sadrazamlık yapmış Yavuz Ali Paşa'yı konu alan edebi bir eserdir. Bu yüzden öncelikle Yavuz Ali Paşa'nın biyografisine yer vermek faydalı olacaktır.

Ali Paşa'nın doğum tarihi bilinmemektedir. Ali Paşa, aslen Bosnalıdır. Paşa, Bosna'nın meşhur ailelerinden Malkeviç/Molkoçeviç ailesine mensuptur¹. Bu yüzden kaynaklarda Malkoç Ali Paşa olarak anılır. Ali Paşa, çok sert, haşin, kan dökücü biri olduğu için Yavuz lakabı ile anıldı².

Ali Paşa, Bosna'dan devşirilerek İstanbul'a getirilip burada iyi bir eğitim gördü. Kabiliyeti ile ön plana çıkan Paşa, Manisa'ya sancak beyi olarak çıkan Şehzade Mehmet'in (III. Mehmet) maiyetinde yer aldı³. Burada da kendini ispatlayan Ali Paşa, şehzadenin silahtarı oldu. 1595 yılında Osmanlı tahtına çıkan III. Mehmet, Manisa'dan beraberinde Ali Paşa'yı da İstanbul'a getirdi. Ali Paşa, silahtarlık görevine devam edip 1601 yılında Mısır valiliğine tayin edildi⁴.

Ali Paşa'nın Mısır valiliği devam ederken Yemişçi Hasan Paşa'nın sadrazamlıktan azledilmesi üzerine bu göreve atanıp İstanbul'a davet edildi⁵. Ali Paşa, Mısır'dan iki yılda toplanılan 1.200.000 altın vergi ile İstanbul'a hareket etti⁶. Ali Paşa İstanbul'a ulaşmadan III. Mehmet vefat etti yerine oğlu I. Ahmet Osmanlı tahtına çıktı. I. Ahmet, Ali Paşa'nın sadrazamlığını onayladı. Bu sırada Avusturya ile başlayan savaş sebebi ile Ali Paşa bu cephenin komutanlığına tayin edildi. Hazırlıklarını tamamlayıp yola çıkan Ali Paşa, Belgrad yakınlarında hastalandı, Belgrad'a vardıktan sonra 26 Temmuz 1604'te vefat etti⁷.

¹ Soner Demirsoy (2013). "Yavuz Ali Paşa". *İslam Ansiklopedisi*. C. 43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.

² Ziya Nur Aksun (1994). *Osmanlı Tarihi*. C. 2. İstanbul: Ötüken Neşriyat.7.

³ Soner Demirsoy (2013). "Yavuz Ali Paşa". *İslam Ansiklopedisi*. C.43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.

⁴ Soner Demirsoy (2013). "Yavuz Ali Paşa". *İslam Ansiklopedisi*. C.43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.

⁵ Ziya Nur Aksun (1994). *Osmanlı Tarihi*. C.1. İstanbul: Ötüken Neşriyat.465.

⁶ Soner Demirsoy (2013). "Yavuz Ali Paşa". *İslam Ansiklopedisi*. C.43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.

⁷ Soner Demirsoy (2013). "Yavuz Ali Paşa". *İslam Ansiklopedisi*. C.43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.

NÜZHETÜ'L-CENÂN

Eserin Müellifi: Muhammed bin Sâdık Kâtibî

Eser, elde bulunan her iki nüshada Kâtibî adına kayıtlıdır. Edebiyat tarihlerinde ve tezkirelerde hakkında her hangi bir bilgi yer alamayan Kâtibî yazdığı eserin sonunda hasbihal başlığı altında kendisine dair bilgiler vermiştir. Buna göre Kâtibî'nin soyu İstanbul şehrinden Hacı Abdullah'a dayanmaktadır. Hacı Abdullah, İstanbul'un fethinden hemen sonra bu şehre gelip yerleşmiştir. Kâtibî, büyük dedelerinin İstanbul'a nereden geldiği hakkında bilgi vermez. Kâtibî'nin babasının ismi Sâdık'tır; mesleği ise defterdârlıktır. Kâtibî, babasının ölümünden sonra Şeyh Altıparmak Efendi'ye intisap eder. Altıparmak Efendinin öğrencisi olup eğitimini tamamlayan Kâtibî Mahmut Paşa Camii ve Eski Galata Cami'inde vaizlik yapar. Bu arada Şeyh Altıparmak Kâtibî'ye hat yazmayı öğretir. Bundan sonra Kâtibî divan kâtipliği yapar. Kâtibî'nin belirttiğine göre divandan pek çok kişi onun öğrencisi olup ondan hat öğrenmeyi talep eder. Hac farızasını yerine getirmek üzere Mısır'a giden Şeyh Altıparmak bir mektup yazarak Kâtibî'yi de buraya çağırır. Kâtibî şeyhinin isteğini kabul edip Mısır'a gider. Mısır'da şeyhinin kâtipliğini yaparken bir gece rüyasında peygamberi görür. Kâtibî peygamberden ahiret saadetini ister. Peygamber ise dünyanın ahiretin tarlası olduğunu söyler. Kâtibî'ye göre bu sadık rüya dünyada kazanacakları için bir delildir. Nitekim bu rüyadan kısa bir süre sonra Yavuz Ali Paşa Kâtibî'yi hizmetine alır. Bu olaydan sonra Kâtibî'nin talihi döner.

Kâtibî, eserinde kendi doğum tarihi hakkında bilgi vermez. Kâtibî'nin ne zaman nerede öldüğüne dair bir bilgi de yoktur. Kâtibî, *Nüzhetü'l-Cenân*'dan başka eseri olup olmadığı hakkında da her hangi bir şey söylemez. Onun hakkında bildiklerimiz eserinde verdiği bilgiler ile sınırlıdır.

Nüzhetü'l-Cenân'ın Şekil Özellikleri:

Nüzhetü'l-Cenân, mesnevi nazım şekli yazılmıştır. Eser klasik mesnevi tertibine uygun olarak tevhit, naat ve dört halife övgüsü bölümleri ile başlar. Her halife için ayrı bir bölüm ayrılmıştır. *Nüzhetü'l-Cenân*'da padişah övgüsü ve eserin sunulduğu kişiye yazılan övgü bölümü yoktur doğrudan sebep-i telif bölümüne geçilir. Daha sonra asıl konunun işlendiği bölüm başlar. Asıl hikâye tamamlandıktan sonra Kâtibî'nin Ali Paşa övgüsünde yazdığı bahariye kasidesi yer alır. Eser kasideden sonra hasbihal bölümü ile sona erer.

Nüzhetü'l-Cenân, aruzun fe'ilâtün mefa'ilün fe'ilün vezni ile yazılmıştır. Eser boyunca aynı vezin kullanılmıştır. Yalnızca Ali Paşa övgüsü için yazılan kasidede vezin değişmiştir. Kaside fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün vezni ile yazılmıştır.

***Nüzhetü'l-Cenân*'ın Türü:**

Nüzhetü'l-Cenân, kayıtlığı olduğu İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi kataloğunda İÜ1 nüshasından ahval terâcimi, İÜ2 nüshasında ise biyografi olarak kaydedilmiştir⁸. *Nüzhetü'l-Cenân*'da Ali Paşa'nın doğum tarihi, memleketi, nesebi, hayatı, eğitimi ve yaptığı görevlerden bahsedilmez. Aynı şekilde Ali Paşa'nın karakteri, kişiliği hakkında da her hangi bir bilgi yer almaz. Eserde Ali Paşa'nın şahsına dair çok az bilgi yer alır, bunlar da kalıplaşmış övgü ifadeleridir. Ali Paşa'nın hayatının küçük bir kesiti olan Mısır dönemi ayrıntıya girilmeden anlatılır. Bu sebeple *Nüzhetü'l-Cenân* 'ı biyografik bir eser saymak mümkün değildir.

Nüzhetü'l-Cenân, verdiği bilgiler ile tarih bilimi için kaynak eser olabilir ancak manzum tarih türünün özelliklerini barındırmamaktadır. Eserde anlatılan olayların yılı, ayı ve süresi gibi konularda bilgi verilmez. Ali Paşa'nın Mısır valiliğine hangi yıl atandığı, hangi tarihte Mısır'a vardığı, yolculuğunun ne kadar sürdüğü ve Mısır'da ne kadar kaldığı gibi konular yer almaz. Eserin yazılmasından maksat tarihi bilgi vermek değil Ali Paşa'yı övmektir. Eserde Ali Paşa'nın hayatının yaklaşık iki yıllık kesiti ayrıntıya girilmeden anlatılır. *Nüzhetü'l-Cenân* her ne kadar manzum tarih türünün bazı özelliklerini taşısa da yukarıda belirtilen sebeplerle manzum tarih kategorisine dâhil edilemez. *Nüzhetü'l-Cenân*'ı mevcut türlerin her herhangi birinin çerçevesine sokmak mümkün değildir.

***Nüzhetü'l-Cenân*'ın Nüshaları:**

Nüzhetü'l-Cenân'ın bilinen iki nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde kayıtlıdır:

İÜ NECTY 5673 (İÜ1): Ölçüleri: 32yk., 13st., 256x169, 178x99 mm. Yazı Türü: Harekeli Nesih.Başlıklar yaldızlıdır. Cedvel: Yaldızlıdır. Kağıt: Aharlı Filigran: Su yolu filigranlıdır. Cilt özellikleri: Kahverengi meşin, şemseli, salbekli, zencerekli, miklebli ve mahfaza kutuludur.

İÜ NECTY 6212 (İÜ2): Ölçüleri: 184yk., 13st., 270X160 mm. Yazı Türü: Harekeli Nesih. Cilt Özellikleri: Kahverengi meşin, şemse.(*Nüzhetü'l-Cenân* bu eserin 1-42yk.larında kayıtlıdır.)

⁸http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/results?qu=cen%C3%A2n&te=&lm=IUNEK# [Erişim Tarihi: 07.01.2018]

***Nüzhetü'l-Cenân*'ın İsmi:**

Eserin ismi nüshalarda farklı şekillerde harekelenmiştir. İÜ2 nüshasının 6b yaprağında eserin ismi “Nüzhetü'l-Cinân” (Cennetlerin Sevinci) okunacak şekilde harekelenmiştir. İÜ2 nüshanın 41a yaprağında ve İÜ1 nüshasının başlık kısmında, 6b ve 32b yapraklarında eserin ismi “Nüzhetü'l-Cenân”(Kalb Neşesi, Sevinci)okunacak şekilde harekelenmiştir. Eserin İsminin “Kalb Sevinci” anlamına gelen “Nüzhetü'l-Cenân” olması anlamca daha uygundur.

***Nüzhetü'l-Cenân*'ın Konusu:**

Nüzhetü'l-Cenân, 1601-1603 tarihleri arasında dönemin Osmanlı Padişahı III. Mehmet'in emri ile Mısır'a vali olarak gönderilen Malkoç Yavuz Ali Paşa (ö.1604)'nın Mısır'a gidişi ve burada yaptığı icraatları konu edinir.

***Nüzhetü'l-Cenân*'ın Yazılış Sebebi:**

Kâtibî, Klasik mesnevi tertibine uyarak eserin başında “Sebeb-i telîf” bölümü yazarak eserini niçin yazdığını açıklar. Buna göre eserin temel yazılış sebebi Malkoç Ali Paşa'yı övmektir. Ali Paşa'nın kâtipliğini de yapan Câmî bin Mehmet Kelâmî (Kelâmî-yi Rûmî)⁹, Ali Paşa'yı övmek ve Mısır seferini anlatmak için bir eser yazar. Kâtibî, Kelâmî'nin eserinin ismini vermez ancak bu eser *Vekâyi-i Ali Paşa*'dır¹⁰. Kâtibî'ye göre bu eser çok başarılıdır ama pek çok kişi bunu anlayamamaktadır. Bu durumun farkına varan Ali Paşa, Kâtibî'yi çağırır ve bu eseri Nesih hat ile yeniden yazmasını emreder. Ali Paşa, Kâtibî'den *Vekâyi-i Ali Paşa* isimli eseri muhtasar olarak nazmetmesini ister. Bunun üzerine Kâtibî okuyanların gönlü mutlu olsun ve canı sevin sin diye *Nüzhetü'l-Cenân*'ı yazmayı kabul eder. Böylelikle yazdığı eser sayesinde Ali Paşa'ya da dua edilecektir.

Kâtibî'nin anlattığı bu olay gerçekten yaşanmış mıdır, yoksa şairane bir kurgu mudur bilmiyoruz. Kâtibî'nin, Kelâmî-yi Rûmî'nin Malkoç Ali Paşa'nın Mısır dönemini konu alan *Vekâyi-i Ali Paşa* isimli eserini yeniden mi yazdığı yoksa yeni bir eser mi telif ettiğine iki eserin karşılaştırıldığı bölümde değerlendirilecektir.

⁹ Cihan Okuyucu (2008). “Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihân Dede ve Kelâmî-i Rûmî”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 214-215.

¹⁰ Cihan Okuyucu (2008). “Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihân Dede ve Kelâmî-i Rûmî”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 217-218.

Nüzhetu'l-Cenân'ın Özeti:

Eser yirmi üç beyitlik “tevhit” bölümü ile başlar. Tevhit bölümünü klasik mesnevi tertiplerinde olduğu gibi “naat” bölümü takip eder. Bu bölümde Kâtibî peygamberin mucizelerinden bahseder. Naat bölümünden sonra sırası ile dört halife için naat yazılmıştır ve her birinin faziletleri anlatılmıştır. Bu bölümden sonra Sebeb-i Telif bölümü gelir.

Sebeb-i Telif'ten sonra Kâtibî hikâyeyi anlatmaya başlar. Buna göre devrin Osmanlı Padişahı III. Mehmet, Mısır'da çıkan karışıklıkların sebebini merak eder ve bunları düzeltmek için ne gibi tedbirler alınması gerektiğini düşünür. Sonunda Yavuz Ali Paşa'yı Mısır'a vali olarak göndermeye karar verir. Ali Paşa'yı huzuruna çağırarak ona nasihatlerde bulunup Hatt-ı Hümayun'u verip dua ile Mısır'a gönderir.

Padişahın eteğini öperek huzurdan çıkan Yavuz Ali Paşa vakit kaybetmeden hazırlıklarını tamamlar ve Kadırgalar ile yolculuğa başlar. Ali Paşa ve maiyetinin ilk durağı Rodos olur. Rodos'ta birkaç gün konaklayan paşa Rodos Kalesi tamir ettirir. Rodos Kalesindeki silah ve teçhizatı yeniler.

Ali Paşa ve maiyeti Rodos'tan sonra İskenderiye'ye gider. Deniz yolculukları burada son bulur. Ali Paşa'nın İskenderiye'de ilk işi divan kurup şehirdeki kargaşanın sebebini araştırmak olur. İskenderiye'de büyük küçük hemen herkes “Pervîz” isminde zalim bir ayandan şikâyet eder. Ali Paşa, durumu araştırıp, hakikati öğrenince Pervîz isimli zalim ayanı idam ettirir. Ali Paşa'nın İskenderiye'de bir sonraki icraatı kaleleri teftiş etmek olur. Kale halkı yıllardır ulufelerini alamadıklarını ve bu yüzden fakir düşüp aç kaldıklarını Ali Paşaya bildirir. Bunun üzerine Ali Paşa kale halkının ulufesini dağıtır.

Ali Paşa'nın İskenderiye'den sonraki durağı Reşid olur. Ali Paşa, burada da adaleti sağladıktan sonra gemilere binerek Nil Nehri üzerinden Fûve beldesine gider. Bu beldede rüşvet yiyen zalim bir hâkimden bütün halk şikâyet eder. Ali Paşa, zalim hâkimi astırıp belde halkının dualarını alarak yola devam eder. Buradan Şubra isimdeki bölgeye giderler. Burada Mısır Halkı Ali Paşa'yı dualar ile karşılar. Şubra'da bir gece kaldıktan sonra Kahire'ye gitmek üzere yola çıkarlar.

Kahire'de Ali Paşa'yı halk büyük bir coşku ile karşılar. Ali Paşa'nın Kahire'de ilk icraatı büyük bir divan kurmak olur. Divana ilk olarak hazine kâtiplerini çağırır muhasebe defterlerini inceleyip hazinenin boş olduğunu görür ve bunun sebeplerini araştırır. Ali Paşa o gece sabaha kadar uyumaz ve Mısır Halkını refaha kavuşturma bilmek için dualar eder. Ertesi gün Karameydan'a inerek III. Mehmet'in Hatt-ı Hümayun'unu halka okur. Mısır Halkı Hatt-ı Hümayun'u sevinçle karşılayıp padişaha dualar eder.

Ali Paşa'nın Kahirede'ki bir sonraki icraatı ambarları teftiş etmek olur. Ambarlarda bir buğday tanesi bile bulunmamaktadır. Ambarların boş olduğunu gören Ali

Paşa vakit kaybetmeden Mısır'ın iskelesi olan Bulak'a gider. Ancak Bulak'da da kıtlık olduğunu görür. Alınan tedbirler ile kısa zamanda ambarlar buğday ile dolup taşar. Bu yüzden Mısır halkı Ali Paşa'ya "Yusuf-ı Sani" lakabını takar.

Mısır'da adaleti sağlayan Ali Paşa Mekke ve Medine'nin durumunu araştırır. Mısır'dan hububat gönderilmediği için Mekke ve Medine'de de kıtlığın olduğunu öğrenince Mısır'dan oraya Buğday gönderir. Ali Paşa, Mekke ve Medine'ye toplam yetmiş bin erdeb (yaklaşık olarak 6300 ton) buğday gönderir. Böylelikle bu şehirlerin halkı da kıtlıktan kurtulmuş olur.

Bundan sonra Kâtibî, Ali Paşa'yı methetmek için bir "bahariyye" kasidesi yazar. Kasideden sonra Kâtibî, hasbihal bölümü yazıp kendi hayatından bahseder. Bu bölüm eserin son bölümüdür.

***Nüzhetü'l-Cenân ile Vekâyi-i Ali Paşa'nın Karşılaştırılması*¹¹:**

Vekâyi-i Ali Paşa iki bölümden oluşmaktadır¹². Birinci bölümde Malkoç Ali Paşa'nın Mısır'a beylerbeyi olarak atandığı 1009/1601 yılından başlayarak 1010/1602 yılında Mısır'da yaptığı faaliyetleri kapsayan yedi sekiz aylık bir dönem anlatılmaktadır¹³. İkinci bölümde ise Malkoç Ali Paşa'ya Mısır'da bulunduğu süre boyunca sunulan kasideler ve tarih şiirleri bir araya toplanmıştır¹⁴.

Vekâyi-i Ali Paşa'nın ilk kısmı manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır. Nüzhetü'l-Cenân ise baştan sona kadar manzumdur.

Her iki eser de tevhit, naat bölümleri ile başlar. Bu bölümlerden sonra *Vekâyi-i Ali Paşa*'da tek başlık altında altı beyitlik kısa bir dört halife övgüsü yer alır. *Nüzhetü'l-Cenân*'da ise dört halifenin her biri için ayrı başlıklar altında naatlar yazılmıştır. Bu bölümden sonra *Vekâyi-i Ali Paşa*'da III. Mehmet'in övüldüğü bir bölüm yer alır. *Nüzhetü'l-Cenân*'da padişah övgüsü bulunmaz, naatlardan sonra sebab-i telif bölümüne geçilir.

Eserlerde asıl konunun işlendiği bölümler bir birinden farklı olarak başlar. Kelâmî, Mısır'ın I. Selim tarafından fethedilişini ve kendi dönemlerine kadar Osmanlı

¹¹ Vekâyi-i Ali Paşa'nın metni için "Soner Demirsoy (2010). *Vekâyi-i Ali Paşa(İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi." künyeli çalışma kullanılmıştır.

¹² Soner Demirsoy (2010). *Vekâyi-i Ali Paşa(İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.12.

¹³ Soner Demirsoy (2010). *Vekâyi-i Ali Paşa(İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.12.

¹⁴ Soner Demirsoy (2010). *Vekâyi-i Ali Paşa(İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.16.

idaresi altında gelişen olayları kısaca anlatır. Mısır'daki karışıklıklardan ve bunların sebeplerinden bahseder. Kâtibî ise padişah III. Mehmet'in Mısır'daki karışıklıkların sebebini merak edip, Mısır halkının durumuna üzüldüğünü ve burayı ıslah etmesi için Yavuz Ali Paşa'yı görevlendirdiğini anlatır.

Kelâmî, Yavuz Ali Paşa'nın Mısır yolculuğundan ve güzergâhlarından hiç bahsetmez. Kâtibî ise Mısır'a varıncaya kadar Ali Paşa'nın kfilesinin uğradığı yerleri ve Ali Paşa'nın buradaki icraatlarını anlatır. Kâtibî, uğranılan yerlerde yapılan karşılama törenleri hakkında da bilgi verir.

Her iki eserde de var olan ortak kısımlardan bir tanesi Mısır'a vardıktan sonra Ali Paşa'nın Karameydan'da büyük bir kalabalığı toplayarak padişahın hatt-ı hümayununu okutmasıdır.

Bu bölümden sonra Kelâmî, Mısır'ın faziletlerinden ve İslam dini açısından öneminden bahseder. Kâtibî'nin eserinde böyle bir bölüm bulunmamaktadır. Daha sonra her iki eserde de Ali Paşa'nın Mısır'da yaptığı icraatlar ve aldığı tedbirler anlatılır. Bu kısımda da eserler bir birinden farklılık göstermektedir. Kelâmî, halka zulmeden eşkıya Pervîz'in öldürüldüğünü anlatır, bu konu Kâtibî'nin eserinde de yer alır. Ancak Kâtibî bu olayın İskenderiye'de olduğunu belirtir. Kelâmî eserinde halktan haksız yere alınan ağır vergilerin huzursuzluk çıkarttığını ve bunu fark eden Ali Paşa'nın bu vergiler kaldırdığını anlatır. Kâtibî'de bu bilgiler yoktur. Kâtibî Mısır'daki kıtlıktan bahseder. Kâtibî, Ali Paşa'nın Mısır halkının kıtlıktan kurtulması için yağmur duasına çıktığını belirtip paşanın duası ile yağmur yağıp kıtlığın sona erdiğini bildirir. Kelâmî'nin eserinde kıtlık bahsi yer almaz.

Her iki eserin de işlediği konulardan biri Mekke ve Medine'ye Mısır'dan gönderilen buğdayların düzenli gitmediği konusudur. Ali Paşa, buğdayın düzenli olarak gönderilmesini sağlar.

Bu bölümden sonra Kâtibî, Ali Paşa için bir bahariye kasidesi yazar, kasideden sonra ise hasbihal niteliğinde bir bölüm yazıp eserini bitirir. Kelâmî, eserinde Nil nehri için bir bölüm ayırmış, nehrin adının nereden geldiği, nehirle ilgili eski ve yeni inançlar ile adetleri anlatmıştır. Ali Paşa'nın Nil nehrinde yaptığı gezintilerden bahsetmiştir. Bu bölümler Kâtibî'nin eserinde yer almaz.

Kelâmî, eserinde Ali Paşa'nın faaliyetlerinden sonra vasıflarından, kerametlerinden, velilik sayılabilecek davranışlarından bahsedip bunlara örnekler vermiştir. Kelâmî, eserinin sonunda Ali Paşa'nın Mısır'da yaptığı icraatları padişahın beğendini ve paşaya kılıç ve hil'atlar gönderdiğini belirtir. Bu bölümler de Kâtibî'nin eserinde yer almaz.

Kâtibî, eserinin sebab-i telif bölümünde Kelâmî'nin eserini manzum olarak yeniden yazmayı amaçladığını belirtmiştir. Ancak her iki eser şekil bakımından olduğu gibi içerik bakımından da bir birinden oldukça farklıdır. Kâtibî, Kelâmî'nin eserini model alarak yeni bir kitap yazmış olmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada edebiyat tarihlerinde ve tezkirelerde hakkında bilgi yer almayan 17. yüz yıl şairi Kâtibî'nin yine herhangi bir kaynakta kaydı bulunmayan *Nüzhetü'l-Cenân* isimli eseri konu alınmıştır.

Kâtibî ile ilgili bildiklerimiz onun eserinde söyledikleri ile sınırlıdır. Buna göre Kâtibî eğitimi tamamladıktan sonra İstanbul'da vaizlik yapmış Şeyh Altıparmak Efendi'den hat öğrendikten sonra divan kâtibi olmuştur. Şeyhinin daveti üzerine Mısır'a giden Kâtibî burada Valilik görevinde bulunan Yavuz Ali Paşa'nın kâtipliğini yapmıştır. Kâtibî, bu görevde iken çalışmamızın konusu olan eserini yazmıştır.

Mesnevi nazım şekli ile yazılan *Nüzhetü'l-Cenân*'da klasik mesnevi tertibine uyulmuştur. *Nüzhetü'l-Cenân*'da III. Mehmet döneminde Mısır'a vali olarak atanıp ve 1601-1603 yılları arasında Mısır'da valilik yapan Yavuz Ali Paşa'nın Mısır dönemi konu alınır. Kâtibî'nin belirttiğine göre eser Ali Paşa'nın emri ile yazılmıştır. Kâtibî, aynı yüz yıl şairi Kelâmî'nin *Vekâyi-i Ali Paşa* isimli eserini yeniden manzum olarak yazdığını belirtse de iki eser bir birinden oldukça farklıdır. Kâtibî, Kelâmî'nin eserini model olarak yeni bir eser yazmış olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksun, Ziya Nur (1994). *Osmanlı Tarihi*. 2 C. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Canım, Rıdvan (2012). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yay.
- Demirsoy, Soner (2010). *Vekâyi-i Ali Paşa (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- Demirsoy, Soner (2013). “Yavuz Ali Paşa”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 43. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 352-353.
- Kâtibî. *Nüzhetü'l-Cenân*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu. 5673.
- Kâtibî. *Nüzhetü'l-Cenân*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu. 6212.
- Okuyucu, Cihan (2008). “Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihân Dede ve Kelâmî-i Rûmî”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 205.240.
- http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/results?qu=cen%C3%A2n&te=&lm=IUNEK# [Erişim Tarihi: 07.01.2018]

METİN

[1b İÜ1-1bİÜ2]

Risâle-i Manzûm Nüzhetü'l-Cenân¹⁵

Fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1 Kâr-ı evvel çü ola bismi'llâh

Âhîrin hayra irgüre Allâh

Bâ-i bismi'llâh iledür berekât

Sîni ehl-i sülükadur harekât

Mîmi mazhar durur ki bî-^c illet

Lafzatu'llâhdur yed-i kudret

Bâsı birr ehline hidâyetdür

Sîni seyr-i sülûka gâyetdür

5 Hem keşîde durur çü râh-ı İlâh

Giden ol yola olmadı güm-râh

Didi Nûhu'n-nebî çü bismi'llâh

Şakladı ehli ile anı İlâh

¹⁵ İÜ2'de başlık kısmı boş bırakılmış.

On toquzdur ħurûf-ı bismi'llâh

Güş tut işbu lafza ol āgâh

On toquzdur zebânî-i nîrân

Her ki bismi'llâh oqusa raĥmân

Şaklaya anlaruñ ' azâbından

Âĥiretde caĥîm ' uqâbından

10 Oqu bismi'llâh imdi her işiñe

Giyesin tâc-ı devleti başıña

[2aİÜ1-2aİÜ2]

Yâ İlahî be-ĥaqqı bismi'llâh

Bize eyle hidâyetüñ hem-râh

Cümle ma' düm iken bu mevcûdât

Oldı dü ĥarf ile bu külliyât

Ĥâk ile şudan idüp insânı

Cümlesinden mükerrerem itdüñ anı

Başına tâc-ı ictibâyı koyup

Egnine ĥil' at-ı girâmî giyüp

15 Oldı cümle melekden ol a^c lem

Çavline oldı her biri mülzem

Sensin ol pâdişâh-ı bî-hemtâ

Sensin ol Kird-gâr-ı lâ-yefnâ

Sensin ol Vâhid u Kadîm u Şamed

Sensin ol *lem-yelid u lem yüled*¹⁶

Yoğ durur zıdd u nidd nazîr saña

Hîç ferd ola mı vezîr saña

Kâtibî olsa ger midâd bihâr

Dağı aqlâm olursa hep eşcâr

20 Şad hezârdan yazar iseñ yekini

Hem şümâr eyler iseñ andakini

Baırdan kaçre yazılır o meger

Ebedü'd-dehr yazar iseñ eger

¹⁶ (O) doğurmadı ve doğrulmadı. Kuran 112/3.

Pes hemân bunda sözi muhtaşar it

Maqşaduñ ne ise aña nazâr it

Yok nihâyet çü kudretu'llâha

Rûy-ı 'acziñi ço bu dergâha

[2b İÜ1-2b İÜ2]

Eyle na't-ı Muhammed'e âğâz

Söz muṭavvel velîkin 'ömr ise az

Der- Na'at-ı Maqbül-i Dergâh-ı İlâh A'ni Hâzret-i Muhammed Resûlu'llâh

25 Ol ḥabîb-i Ḥudâ o nûr-ı pāk

İndi şânına ḥil'at-i levlāk

Didi *küntü nebiyyen ü Âdem*

*Beyne mâ' vü ṭiyn*¹⁷ idi ol dem

Cümlesinden¹⁸ ol oldı nûr-ı qadîm

Didi şânına Haq ki ḥulq-ı 'azîm

¹⁷ Adem, su ve çamur arasında iken ben peygamberdim.

¹⁸ cümlesinden: cümle şeyden İÜ1

Barmağı ile kıldı şakq-ı kamer

Gördi anı göziyle hayli beşer

Deve vü kurd u ahû ile keler

Haq nebîdür şehâdet eylediler

30 Kuru hurmâ ağacı tâze olup

Kopdı yirinden o yürüyi gelüp

Virdi hurmâ-yı ter o dem fi'l-hâl

İki bükildi didi hurmâdan al

On benânından aqıdup ol âb

Niçe insân içdi niçe devâb

Giricek Bû-Bekir ile gâra

Ugradıladı anda bir mâra

Didi ol mâr Lâ-ilahe illâ'llâh

Ol şefî' baña yâ Resûlu'llâh

35 Baña yol virmedi o yâr-ı şefîk

Oldı rûhum bu guşsa ile mazîk

[3a İÜ1-3a İÜ2]

Altı yüz yıl tutup bu yerde mekân

Baňa buyurmuş idi Süleymân

Bunda geleceğün haber virdi

Sa' d-1 sâ' at baňa bu dem irdi

Lîk güstâhlık idüp bed-ter

Bû-Bekr ayağına bir neşter

Urup incitmişim anuñ cânın

Yâ Resûlu'llâh eyle dermânın

40 Ağzı yarın sürüp Resûl fevrî

Sâkin oldu hemân-dem ol ağrı

Mu' cizâtına yok anuñ ğâyât

Virelim rûh-ı pâkine şalavât

Der- Na' t-1 ' Abdu'llâhü'l-' Atîk A' ni Ebû Bekr Şiddîk

Na' t-1 Bû-Bekri diñle bir zerre

Şemmeden zerre baħrden kaçre

Evvel İslâm'ı kıldı ol taşdîk
Ol sebebdendür olduğı şıddîk

Tâcir idi dem-i evâ'ilde
Kim 'adîli yoğ idi ol ilde

45 Râh-ı İslâm'a hep fidâ kıldı
Dîn u imâna iktidâ kıldı

Bir dem olsa Hâbîb'den ayru
Ol gün ol olur idi şan şayru

Hâk rızâsına viridi hep mâlın
Kaldı pes bir fûtâ ile yalın

[3b İÜ1-3b İÜ2]

Şoñradan geldi bir faķır aña
Didi şey'en li'llâh eyle baña 'atâ

Biline dek olup kum içre nihân
Viridi fûtâyı ol faķire revân

50 Pes Hüdâ'dan irişdi peyk-i celîl
Hâmil-i vahy ya'ni Cebrâ'il

Didi anı Ebū-Bekir Őıddı
anda gitdi o yār-ı ār-ı Őefī

um iinde yatur olup uryān
Olmaya setr yiri alka ayān

Mā-cerāyı didi Resūle amu
Didi aŐhāba pes Muammed amū

Didi kimde var ola bir āstār
Verelim tā Bū-Bekre iy ebrār

55 Virelim utuna ol āstārı
Getürelüm namāza ol yārı

Murtażā'da meger bir eski kilīm
Köhne kim olmış idi nie dilim

Her gice Fāımā ile o Velī
Örtünür yatur idi bile Alī

Vardı anı götürdü merd-i İlâh

Eline aldı pes Resûlu'llâh

Vardılar buldılar Bû-Bekr-i şafâ

Çum içinde yatur o merd-i Hudâ

60 Tütunup köhne kilîmi o hemân

Mescide geldi Aḥmed ile revân

[4a İÜ1-4a İÜ2]

Çün Resûl itdi iktidâ-yı namâz

Göklere bağıdı ol dem itdi niyâz

Yedi gökde olan melâ'ik-i 'amû

Gördi böyle birer kilîmde çamu

Ağıladı âh idüp Resûlu'llâh

Oldı dūdından âsmân siyâh

On yedi âyet oldu nâzil aña

Râḍiyallâhu anhu di sen aña

Der-Na‘t-ı ‘Ömer Bin Hattâb En-Natık Bi'l- Hakk¹⁹ Ve’s- Şavâb

65 Na‘tını diñle Hâzret-i ‘Ömerüñ

Niçe maqbûl-i Hakk idi ol erüñ

On iki yıl halîfe oldu imâm

Huṭbeyi on iki biñ itdi temâm

Çekdi ol şarka ğarba râyetini

Ḳayşer-i Rûm gördi heybetini

Tâciriñ mâlını halâş itdi

Niçe günlük yire güci yitti

Cum‘a gün minber üzre tâ ki ‘Ömer

Sârî’nüñ kârına çün itdi nazâr

70 Didi kim el-cebel cebel Sârî

Didi leb-beyk aña pes Sârî

Gör kerâmâtını ikisinüñ

İ‘tikâd eyle var ise dînüñ

¹⁹ Bi'l- Hakk: - İÜ1

Didi haqqında Aḥmed-i Muḥtâr

‘Ömer oldı çü server-i ebrâr

[4b İÜ1-4b İÜ2]

Benüm ardımca gelse peygamber

Şübheñüz olmaya geleydi ‘Ömer

Söyledüğüñ benüm sözüm bilesiz

Râzı olup anı qabûl kılasız

75 Feth iden Mışr u Şâm’ı hem oldur

Haq qatında kelâmı maqbûldür

Aldı bir duḥterini peygam-ber

Nice maqbûl-ı Haq’dur ol server

İhtişârı kelâmuñ evlâdur

Hürmeti ḥod anuñ pes a‘lâdur

Diyelüm zerre na‘t-ı ‘Oşmânı

Kim odur ‘âlemüñ ḥayâ kânı

Der- Na' t-1 Hâzret-i ' Osmân bin ' Affân El-Müstehî Minhü Melâ 'iketü'r-Rahmân

Güş kı1 zerre na' t-1 ' Osmân'1

Gör ne cân idi ol kerem kânı

80 İki duğter virüp Muğammed añâ

Didi otuz dağı vireydi Hüdâ

Cümlesini virürdüm ' Osmân'a

Ol hayâ ma' deni o sulţâna

Şubğ olunca şalâta kâ'im idi

Dâ'imü'd-dehr dağı şâ'im idi

Olduğün o Câmi' ü'l-Ķurân

Didiler añâ Kâmilü'l-îmân

Ramazân ayı içre oldı şehîd

Ol hayâ kânı vü ħalîm u sa' id

[5a İÜ1-5a İÜ2]

85 Rûz-1 mağşer su'âl olunmaz añâ

Bildirem aşlı ile anı saña

Geldi üç biñ kimesne ĩmāna
 Hep muķir oldılar o Sübhān'a

Cümle 'uryānlar idi ser-tā-pā
 Ne libās u feres ne şāş u ķabā

Bunları gördi Aħmed āh itdi
 Bir zamān baħr-ı ħayrete bağdı

Didi 'Oşmān iy Ĥabīb-i Ĥudā
 Atam anam yoluña cān fidā

90 Ğam yime sen bular içün aşlā
 Ben idem at u ÷on yaraķ u ķabā

Geydürüp üç gün içre üç biñ eri
 At u yat u yarağ ser-te-seri

Geldi meydāne cümle pür-zīnet
 Gördi şād oldı Muştafa ğāyet

Şād u ħandān olup dil u cānı
 Didi 'Oşmān'a iy kerem kānı

Dile benden ne ise maḡṣūduñ
Keremi çoḡ durur o Ma' būd'uñ

95 Didi budur murādum irte Ḥudā
Ḳıl du' ā itmeye su'āl baña

Ol dem içre iriṣdi Cebrā'īl
Didi ref' eyledi su'āli Celīl

Aña rüz-ı cezā su'āl olmaz
Aşl-ı cevherde bed-fi' āl olmaz

[5b İÜ1-5b İÜ2]

Şanmañuz ḡürmeti hemān budur
Evc-i rif' atde bedr-i dil-cūdur

Eyle tetmīm na' t-ı ' Oşmān'ı
Gūş ḡıl na' t-ı Şāh-ı Merdān'ı

Der-Na‘t-ı Esedü’llâh El-Ġâlib-i ‘Alî bin Ebâ Tâlib

100 Hürmetin diñle gel o sultānuñ

Hel etā²⁰ indi şānına anuñ

Şā’im oldu meger ki bir gün ‘Alî

Şāhib-i Zü’l-feķār o şāh-ı velî

Fātıma cāriye Hüseyn u Hasan

Şā’im oldu cemî‘i bir yirden

Gice hâzırladılar altı faṭır

Diñle kim neyler ol ‘alîm u başır²¹

Gelüben kapu kıkdı bir miskîn

Kıldı şey’en li’llâh itdi āh u enîn

105 Virüp aña ‘aşāsın ol server

Cümlesi tābi‘ oldılar yek-ser

Oldılar ol seherine şā’im

Gündüzün şā’im u gice kı’im

²⁰ Hakikatte (kesin, şüpheşiz)geldi. Kuran 76/1.

²¹başır: habır İÜ2

Geldi nâgâh bir yetim ol şeb
Virdiler yiyeceklerin aña hep

Şa'im oldu kamu üçüncü gün
Bir esir irdi kapuya ol dün

Virdiler hep aşalarını aña
Her biri bir ramaqla irdi taña

[6a İÜ1-6a İÜ2]

110 Kalmadı nuḡka tã' ate tãkat
Aç u şusuz olup bular gâyet

İrdi ol dem Habîb'ine Cebra'îl
Didi kıldı saña selâm o Celîl

Alî vü Fâtıma Hüseyin u Hasan
Bunları var tefakḡud eyle sen

Üç gün üç gice nesne yimediler
Kimseye işbu râzı dimediler

İrişüp hâne-i ‘Ali’ye Resûl

Gördi olmuş za‘îf o zevc-i betûl

115 Fâtıma cāriye Hüseyin u Hasan

Cümle bîhûde oldu altı beden

Getürüp bunlara ta‘ām o Habîb

İrdi bîmāra şan devā-yı tabîb

Yuṭi‘mūne et-ta‘ām²² ayetin ol

‘Ali’ye müjdegānî virdi Resûl

Şād olup cümle tāze cān buldı

Bahtı açıldı gül gibi güldi

Dimeñiz kim bu deñlü hürmeti var

Dergeh-i Hâḫ’da niçe ‘izzeti var

120 Bū Bekirdür esās-ı dîn-i Allāh

Sûrı ‘Ömer didi Resûlu’llāh

²² Yemek yediyorlar. Kuran 76/8.

Şakfî ' Osmân ' Alî durur bâbı

Severüz cân u dilden aşhâbı

Ger muhâcir durur eger enşâr

Raḥmetu'llâh anlara her bâr

[6b İÜ1-6b İÜ2]

Âl u evlâd u tâbi'îne daḥı

Râḍiyalalhu ' anḥum oḳı aḥî

İy ki baña bu nazmı iden su'âl

Diñle gel kim neye iriše me'âl

Sebeb-i Te'lif-i Kitâb ve Bâ' is-i Taşîr-i Hıḫâb

125 Eyleyüp *Nüzhetü'l-Cenân*²³ inşâ

Bir kitâb-ı celîl-i hoş-peydâ

Medḥ-i vaşf-ı vezîr ' Alî Paşa

*Şeyyadallâhu ḳadrehu ebedâ*²⁴

²³ Nüzhetü'l-Cenân: Nüzhetü'l-Cinân İÜ2

²⁴ Allah, onun kadrini sabit kılsın, daim etsin.

Ḥamd-ı şābit li-münşīyi'l-mevcūd

Fā'idü'l-ḥayr u ḥālîk u ma' būd²⁵

Fāliḳu'ş-şubḥ bārīyü'n-nesem ol

Bā' işü'r-rızq ḥālîkü'l-ümem ol

Ol ' azîm u celîl ol ḳādir

Ol semî' u başîr ol nāzir

130 Ḳılsa bir ḥaş bendesine nazār

Anı maḥlûḳ içre gevher ider

Luḫfi ḳullarına hidāyetdür

Hem ' aḫsı bilā-nihāyetdür

Bir ḳulunı ki itse ber-ḥürdār

' Ālem aña du' ā ider bisyār

Sebeb-i ḥayrını ider āsān

Kim du' ālar ider aña insān

²⁵ Mevcut olan yaratıcıya hamd sabittir daimdir. İbadet edilen yaratıcının hayırları çok fazladır.

Ḥayr ile yād itdürür mālîk

Kārı cümle binā'en 'alā-zālik

[7a İÜ1-7a İÜ2]

135 Ma' delet menba' ı seḥā kânı

Mışra bi'l-fi' l ḥâkim olanı

Kim o destūr-ı şeh-i mükremedür

'Âdil u hem müşîr-i müfhamdur

Ḥâkimü'l-mülk nâzîmü'l-'âlem

'Âkîl ü kâmil-i cemî' -i ümem

İde tedbîrini ehl-i memleketüñ

Re'y-i şâ'ible emr-i salṭanatuñ

Efham-ı kıdve-i cemî' -i enâm

Fîkr-i şâkıb mü'essîs-i aḥkâm

140 Hem müşîr-i sa' âdet u iclâl

'Âkîl u 'âdil u zi'l-ifzâl

Daḥı mevşûf-ı zü'l-celâ'l-i velî

Âşaf-ı Şânîdür be-nâm-ı 'Alî

Belâğgullahu mâ yeşâ-u revân

Yesserullâhu mâ-yürîd be-cân²⁶

Oldı âsûde her şağîr u kebîr

Der-amân oturur faķîr u haķîr

Oldı hoşnûd meşâyiḡ u ‘ulemâ

Dâ‘îdür etķiyâ vü ger şuleḡâ

145 Kıldı ehl-i ma‘ârifi dâ‘î

Daḡı ehl-i ‘avâriḡi sâ‘î

Kıldı ehl-i resâ’ili şâkir

Şu‘arâ vü fezâ’ili zâkir

Bâ-ḡuşuş ol belîḡ-i bî-hemtâ

Mecma‘-i fazl zübde-i fuşahâ

[7b İÜ1-7b İÜ2]

Şimdi oldur çü mefḡar-ı fuzalâ

Genc-i ‘irfân u merci‘-ı şu‘arâ

²⁶ Dilediḡi yolda gidene Allah bildirdi. Allah dilediḡine kolaylık verdi.

Ol Mehemmed Efendi ol sāmī
Mısr'a meşhūr a' nī Bin Cāmī

150 *Refā'allahu kadrehu mededā*
Zādehullāhu 'ömrehu ebedā²⁷

Söyledi bir kitāb çün deryā
Derc idüp niçe lü'lü'-i lālā

Çıldı lafz-ı laṭīfile tezyīn
Cennet içinde hemçü ḥūru'l-^c ayn

Didi niçe nikāt ḥaḳāyıḳdan
Pes ḥaḳāyıḳ ile deḳāyıḳdan

Ehl olan bildi neydügin mazmūn
Cevher ile sefine-i meşhūn

155 İdemez 'āḳilān anı idrāk
Fehm idemez anı niçe derrāk

²⁷ Allah her zaman onun kadrini yüceltti. Allah onun ömrünü ebediyen arttırdı.

Her zebân âferîñ añâ kâşır
Remzini añlamaz niçe şâ'ir

Olsa ger ol kitâb-ı şân-ı 'azîm
Ehl-i dillerde oldı kıadr-i cesîm

Baña emr itdi Hâzret-i Paşa
Nesh-i haţ ile eyleyem imlâ

Anı taħrîr ider iken nâgâh
Niçe ehl-i ħired olup âgâh

160 Aşdıķası vezîr-i dâñānuñ

Hem eħibbâsı ol yüce şānuñ

[8a İÜ1-8a İÜ2]

Geldi bir niçe zümre-i fuķahā

Kāmilü'l-'aql fāzîlü'l-bülegā

Seyr idüp bu kitābı bende hemān

Didiler hep ekābir u a'yān

Degülüz fehmine bunuñ mâhir

Dağı taḥrîr itmege kâdir

Muhtaşar bu kitâbı taḥrîr it

Dağı âsânlığıyla taḥrîr it

165 Oldılar işbu kâra hep ṭâlib

Cümle taḥşîline bunuñ râğıb

Qıldılar bu faḳîre çok ilḥâḥ

Tâ diyem bir risâle-i îzâḥ

Kim ola ol vezîr nâmında

Lafzı fehm oluna kelâmında

Nice iḥsân eyledi sulṭân

Nice kıldı nazâr Meḥemmed Ḥân

Hem meḥâsinden ol vücûd-ı şerîf

Eyledi aña niçe vaz' -ı laṭîf

170 Nice vaşf-ı ḥamîdesinden anuñ

Dağı kalb-i şefîki sulṭânuñ

Şefkat ü merhamet maqâlından

Eyle taḥrîr cümle ḥâlinden

Her ki kılsa müṭâla' a anı

Göñli şād ola sevine cānı

Her mezāk ehli ide zevk-i temām

Alalar lezzet ile her biri kām

[8b İÜ1-8b İÜ2]

Hem du' âya sebep ola bâ' iş

Añıla cümle sâbık u ḥâdiş

175 İtdiler cümle bu temennâyı

Güş idüp sözlerini bu dâ' î

Oldı bu iltimās çünki ḳabûl

Umaram ḥāş u 'ām ide maḳbûl

Ol meh-i āsmān felek-rif' at

Ol kerem kânı ol melek-ḥaşlet

Hem dirâsetde ahramân-âsâ²⁸

Dağı Hûşeng-i hikmet olsa n'ola

N'ola dirlerse aña Cemşid-bezm

Rûz-ı heycâ olursa Behrâm-rezm

180 Yok mürüvvetde hergiz aqrânı

Bir keremkâni âdemüñ cânı

Olmaya böyle şâmilü'l-in'âm

Gelmeye böyle kâmilü'l-ifhâm

Luğf u ihsân u himmeti bâhir

Söylenür 'adli bâtın u zâhir

Ola günden güne refi'ü'l-adr

Hâk ide zâtını vaşî'ü's-adr

'İzz u rif'atde hoş sa'âdetlü

Hükm ü savetde bir celâdetlü

²⁸ ahramân-âsâ: kıdve-i fuzelâ İÜ2

185 Āşaf-ı dehr ‘āliyyü’l-miḳdār
Mihr-i gerdūn u māh-ı çarḫ u ḳār

Kâtibî cān ile du‘ācısıdur

Ḥālîşān muḫlişān şenācısıdur

[9a İÜ1-9b İÜ2]

Gün gibi ḳulı olduğum lâmi‘

Māhveş cümle ‘āleme şāyi‘

Medḫî deryādan alınup ḳaṭre

Şevḳi ḫûrşîdden çü bir zerre

İşbu diḳḳatle ḳadr-i ṫāḳatle

Ḥayli iḳdām ile liyāḳatle

190 Nazm olundı niçe dūr ü mercān

Cümle ‘avn-i ‘ināyet-i Sübhān

Virdi ḳadri çü Rabb-i ‘arş-ı mecîd

İşbu nazm-ı bedî‘ olundı bedîd

Ol durur ol muḳaddes-i ceberūt

Ḥālîḳu’l-ins odur daḫı melekūt

Didi bir kenz-i maḥfiydüm ben

Diledüm vaḥdetüm ola rüşen

Ḥalkı ḥalk eyledüm beni bileler

İns ile cinni ṭā' atüm kıllalar

195 Muḳtezāsınca milk ile meleküt

Geldi icāda buldı cümle²⁹ şübüt

Oldı niçe mücerredāt zuhūr

Ḳomadı şan' atında zerre ḳuşūr

Ḥükmidür *mā-yürīdu*³⁰ mevlānuñ

Fi' lidür *mā-yeşā*³¹ o sulṭānuñ

Merḫal-i mertebe bu imkāndan

Geldi dā'ire-i vücūda gelen

²⁹ cümle: - İÜ1

³⁰ "O'nun(Allah) istemesi." Kuran 5/6.

³¹ "Dilediği gibi" Kuran 3/6.

Çün merâyâ-yı bâriq-i leme'ân

Ola envâr-ı zâtile rahşân

[9b İÜ1-9b İÜ2]

200 Hem mezâhir olan teceliyyât

Sırr-ı esmâ-yı bâhirât-şifât

Akdem-ı vâkı'ât-ı maḥlûkât

Esbak-ı vâridât-ı mevcûdât

Oldı fehm-i kelâm şıdk-ı maḥâm

Daḥı feḥvâ-yı ḥadîşle encâm

Neyi ḥalk itdi evvelâ Allâh

Muḳtezâsınca añla ol âgâh

Ol ḳamu enbiyâya ser-defter

Oldı bî-reyb u şek çü peygâmb-ber

205 Mürselîne de piş-rev ü maḥmûd

Ol durur mefḥar-i heme mevcûd

Daḥı cümle muḳarrebüñ şâhı

Evc-i zâtuñ o mihr ile mâhı

Ḳā'id-i cümle mü'min̄in oldur

Mürşid-i Hâlık-ı güzîn oldur

Anı cumhûra eyledüñ irsâl

Raḥmetü'l-âlemîn ola meh u sâl

Oldı da'vâsı çünki añâ ḳarîn

Ol benî âdem idi mâ' ile tîn

210 Ol durur şâh-ı bârgâh-ı İlâh

Ol durur Aḫmed-i Resûlu'llâh

Ol durur şâh-bâz-ı mâzâğ ol

Şeb-i mi'râc oldı Ḥaḳḳa vuşûl

Pes belâğ-ı mübîndür andan

Nâzil olan ne ise Rabbinden

[10a İÜ1-10a İÜ2]

Āşım ḥâtemü'n-nebiyyîndür

Hâdî-i sübl-i Mehdî-i dîndür

Di şalât u selâm aña dâ'im

Din-i İslâm'ı itdi ol kâ'im

215 Geldi şânına hil' at-ı levlâk

Olmaz idi ol olmasa eflâk

Oldı bu ma'ni naşş-ı kâti' aña

Dindi³² burhân-ı 'ayn-ı sâti' aña

Hoş virildi sa'âdet-i dâreyn

Hem şunıldı siyâdet-i kevneyn

Takvîyet tutdı işbu dîn-i mübîn

Halk içinde yürüdi şer' -i metîn

Oldı icrâ-yı vâcibât ile farz

Turdı erkân-ı çâr tül ile 'arz

³² dindi: döndi İÜ1

Pâdişâh-ı Rûy-ı Zemîn Hâzretleri Heft İqlîmüñ Hâlini vü ' Asâkir u Memleketüñ
Aḥvâlini Tefekkür ü Tedebbür İtdügi Maḥaldür³³

220 Cümleden bu müḥimi bil ki yaḳîn

Pâdişâh-ı zamân rûy-ı zemîn

Nâşiru'd-dîn ü müslimîne zahîr

Ḳâmi' ü'l-müşrikîn şâh-ı cedîr

Zâlim u mülhidîne hoş şemşîr

Ura gelmişdurur o şâh-ı dilîr

Halledallâhu mülkehu ebedâ

Tavvelalahu 'ömrehu medadâ³⁴

[10b İÜ2]

Heft iqlîm aña du'âlar ider

Hep şaġîr u kebîr şenâlar ider

225 Bir gün ol pâdişâh-ı 'âlem-gîr

Memleket ḥâlin eyleyüp tedbîr

³³ Başlık İÜ 1'de der-kenârda kayırlıdır.

³⁴ Allah onun mülkünü her zaman ebedi kıldı. Allah her zaman onun ömrünü uzattı.

‘Ālemüñ hālını te’emmül idüp

Şoñ me’ālin kamu taḥayyül idüp

[10b İÜ1]

Şeş cihātı kamu tefahḥuş idüp

Her bilāduñ kulın teccüss idüp

Vākı‘ olan şūrurla fitenüñ

Ḥalk-ı ‘ālem o çekdügi miḥenüñ

İş bu ıslāḥ-ı ‘ālemün āyā

Emr-i tedbīri gör ne yüzden ola

230 Bir nefes-i nefisi ile söylediler

İctihādın Ḥudā’ya eylediler

Yā nedendür ḥarāblığı Mısrıñ

‘Askere nisbeti nedür ‘aşrıñ

İḥtilāli vü inḳilābatı

Cevr u zulümün yok niḥāyātı

Zulmü günden güne ziyāde olur

Hep re‘āya bu fi‘l ile tağılur

Buldı za' f-ı re' āya gāyetini

Kim bilür nic'ola nihāyetini

235 Hem manāşıb virilmez ehline

Ḥākim olanlaruñ bu cehli ne

Gendüm ü cev ile ḥubūbatı

Cümle enbārlaruñ ḥikāyātı

[11a İÜ2]

Hep teḥī ḳalduĝu nedür ḥikmet

Cümle paşalaruñ mı bu ' illet

Vaḳti ile ḥazīne gelmedügi

Cürmi ḳul mı ider ki yāḥu begi

Çün bunu pādişāh-ı zıllu'llāh

Kendü kendüye söyledi nāgāh

240 Oldı sem' -i şerīfine vāşıl

Diḳḳat etdi bu fi' le ve'l-ḥāşıl

[11a İÜ1]

Diğkatiyle teqayyüd eylediler

Bir niçe dem işit ki neylediler

İşbu fi' ilüñ haqîkatın bulıcağ

İttlâ' -1 şerîfleri olıcağ

‘Unşur-1 pâki bir tefekkür idüp

Bağr-1 hayretde bir dem içre talup

Mışr'ın aqvâli niçe olur âhir

Düşüben vardı fikrete vâfir

245 ‘Arz-1 hâcât itdi Allâh’a

Çoğ niyâz eyledi³⁵ o dergâha

Hem Resûl’i vesîle kıldı o dem

Didi iy fağr-1 cümle-i ‘âlem

Sen şefî‘ ol baña bu aqvâle

İltimâs eyle şimdiki hâle

³⁵ eyledi: itdi İÜ1

Ola kim ol müfettiḥü'l-ebvâb

Raḥmet ide müsebbibü'l-esbâb

Eyleye bu ḥuşûşa fetḥ-i bâb

Göstere bu ḳulına rāh-ı şavâb

[11b İÜ2]

250 Vaz' idüp mehcebînini ḥâke

Çoḳ niyâz itdi Ḥâlîḳ-ı pâke

Ẓa' fı Mıṣr ehlinin ziyâde oldı

Memleket cevr ü zulmle ṭoldı

Cümle ḥükkâm u ' asker aḥvâli

Yine müncer olur bunuñ ḥâli

Dergeh-i Ḥaḳḳa ḳaldurup elini

Diledi cân u dille müşkilini

[11b İÜ1]

Çoḳ tazarru' lar itdi Allâh'a

Çoḳ niyâz idüben o dergâha

255 Oldı tab^ç -ı laṭîfine ilhâm

Re'y-i fikr ile ḥâşıl oldı merâm

İtmeye kimse işbu ^ç uḳdeyi ḥal

Daḥı bu müşkil olmaya muḥal

^ç Arz-ı sulṭāniyi şıyānet ide

Ḥoş ḥaḳîḳatle istiḳāmet ide

Hem serîr-i sa^ç âdete i^ç lâm

Eyleye neyse cümle-i aḥkâm

Bu sa^ç âdet-nümâ şı^ç ârimuza

Bu ^ç adâlet vefâ nişârimuza

260 Rûz [u] şeb şıdḳ u istiḳāmetde

Hem şalâḥiyyet ile ḥizmetde

Encüm-ı iḥtişāmımuñ güheri

Cihet-i erba^ç ânuñ ola eri

Ḥaremümde o zü'l-ḳıyâset ola

^ç Âḳıl u şâḥib-i ferâset ola

[12a İÜ2]

Re'y-i şâ'ib u fikr-i şâkıb ola

Hâtır-ı hâş u 'âmı cāzib ola

Şer' ü kânūnı eyleye icrâ

Ref' allāhu şānehu kadrâ³⁶

265 Zen-i dünyāya olmaya t̄alib

Ecr-i 'uqbāya hem ola rāgıb

Hâzret-i Hâkka iltimās etdi

Bu emir h̄allini recā itdi³⁷

Hâtif-i ğayb eyledi ilhām

Nazar it 'āleme berāy-ı nızām

Lā-fetā'da meġer 'Alī ola ol

Zü'l-feķār ola t̄ıġ didi Resül

İstimā'-ı şerīfine bu şadā

İricek eyledi sipās-ı Hūdā

³⁶ Allah onun kadrini ve kıymetini arttırsın.³⁷ 264-266 beyitler yalnız İÜ2'de kayıtlıdır.

[12a İÜ1]

270 Oldı maẓmûn-ı şânına nâ'il

Hemm ü endûhı eyledi zâ'il

Bildi bu ism ile müsemmäyı

Dikdi pes anuñ üstine râyı

Şol Silâhdâr ' Alî kulum varsun

Bu umûrı cemî' ol görsün

Hem silâhşör ' ilmine mâhir

Qolı kuvvetlü fennine kâdir

Çekmeye ferd yayını anuñ

Bir dil-âveridür bu devrânuñ

275 Nefsi tâhir şalâh u taqvâda

Hem şalâbetde merd-i âzâde

[12b İÜ2]

Hâkim olmağa gâyet elyağdur

Buña pes Mısr'ı virmesi hağdur

Bu hükümet 'ināyet-i ezeli
Oldı imdi gerek ki varsun 'Alī

Mısrı tefvīz idem aña vara
'Asker ile re'āyasını göre

Yanına da'vet eyledi anı
Kıldı ol dem hiṭāb-ı sulṭānī

280 Nuṣḥ u pend ile eyledi teṣrīf

Ḥāṭırın aldı eyledi talṭīf

Didi unutma Ḥāzret-i Ḥaḳḳı

Lāzım eyle kelāmuña şıdḳı

İtme buğz u 'adāveti pīşe

Āḥiret emrin eyle endīşe

Ḥāzz-ı nefis ile hüküm iden ḥākim

Yazılır defter içre ol zālīm³⁸

³⁸ 279-284 beyitler sadece İÜ2'de kayıtlıdır.

285 Hazer itmeye lev̄m-i le'imden

Havf ide daḡı ḡükm-i dā'iden

İşlerüñ ister iseñ ola şaḡiḡ

Saña budur sözüm be-vech-i şariḡ³⁹

Kārîñı hep ḡudā'ya kı̄l teslîm

Saña yol-dāş ola Resûl-ı Kerîm

Dā'imā rūḡ-ı pākine şalavāt

Hem taḡiyyāt u daḡı teslîmāt

ḡükm-i şer' -i şerîfi icrā kı̄l

‘Adl u iḡsāñı ḡalka inşā kı̄l

[13a İÜ2] [12b İÜ1]

290 ḡavl-i şer' i ḡutup sa'âdetle

‘Âmil ol ḡükm idüp ‘adâetle

ḡâline ḡullarumuñ eyle nazır

Nazm ile intizāmına yek-ser

³⁹ 286. beyit sadece İÜ2'de kayıtlıdır.

Redd kı1 ehline emānetini

Dağı fikr eyle kār-ı gāyetini

Vir re' āyāya istimāletler

Hiżmetiñde kı1 istiķāmetler

Cānib-i erba' āya 'adl eyle

Himmetüñ bu huşūşa bezl eyle⁴⁰

295 Kı1 'adālet risālesin irsāl

Eyle hükm-i münīfiñi işāl

Hem şehirde nidā idüp eyyām

İstimā' ide anı hāş ile 'ām

Ola 'ahdumda herkes āsūde

Aradan tulleb ü himāye gide

Cevr ü zulm u harām ile rişvet

Ortadan gide⁴¹ kıalmaya 'illet

⁴⁰ 294. beyit sadece İÜ2'de kayıtlıdır.

⁴¹ gide: gidüp İÜ2

Eyleyüp bu vaşiyyeti sultân

Didi kim yarıcuñ ola Sübhân

300 Hem Resûl-i Hudâ mu'înüñ ola

Saña hayr du'â qarînüñ ola

Çün müşârun ileyhe kıldı pend

Oldı paşa bu nuşh ile horsend

Eyleyüp būs-ı dâmen-i sultân

Taşra oldı sa'âdetle revân

**Pâdişâh-ı İslâm-Penâh Vezîr-i Sa'âdet destgâha Naşîhat idüp Anlar Dağı Būs-ı Dâmen
İdüp Taşra Çıkdukları Meclis Mağallidir.⁴²**

[13a İÜ1] [13b İÜ2]

Görüp erbâb-ı devlet aḥvâli

Bildi aşḥâb-ı menzilet ḥâli

Buña bu 'izzet ile ikrâmı

Buña bu ihtisâmı ibrâmı

⁴² Başlık İÜ1'de kayıtlıdır. Nüshada 13a'da bu başlığa ilave olarak "Vezîr Ḥâzretleri Būs-ı Dâmen-ı Sultân İdüp Sarâydan 'İzzet İle Ḥurûc İtdügi Mağaldür." başlığı yer almaktadır.

305 Oldı āgāh cümle-i a' yān

Bildi bu hāli anda pīr ü cūvān

Düşdiler öñine alup anı

Tā maḳarrına ol kerem kānı

Bir niçe gün diyār-ı Mışra revān

Olmağı niyyet itmişidi hemān

Pes cebīn-i laṭīfi üzre nūr

Eyledi ḥalk-ı 'ālem içre zuhūr

Dağı günden güne ziyād oldı

Ḳalbi küllī sürūr ile ṭoldı

310 Şefḳati dem-be-dem füzūn oldı

Merḥametle derūn-ı cān ṭoldı

Fikr-i derrāk u niyyet-i ḥāliş

Şād u ḥandān [u] zīnet-i ḥāliş

Qıbel-i Haqdan irdi işbu hayâl

Şâh-ı İslâm qalbine derhâl

‘Alî Paşa’yı tâ vezâretle

Göndere Mısr’a hoş ri‘ âyetle

[14a İÜ2] [13b İÜ1]

Oldı taşmîm-i qalb bu niyyet

Da‘ vet itdi o şâh-ı pür-şevket

315 Eyledi pes vezâretini ‘ aqâ

Müstehaq u maqall çü gördi aña

Cümle aqbâb işitdi şâd oldı

Açılup gönli gül gibi güldi

Ehl-i Mısr ihtilâlî oldı ziyâd

Mütekâ‘ id idüp kamu feryâd

İnledi hep vezâ‘if erbâbı

Aqladı za‘ f ile hem aşhâbı

Hem cerâye virilmeyüp aqlâ

Memleketde irişdi qaht u galâ

320 Dağı ʿ asker ʿ ulûfe ile ʿ alîk

Niçeler almaz oldılar taḥkîk

Almaz oldu ʿ ulûfeyi ekşer

Muḫtarib-ḥâl oldılar ʿ asker

Ḥınṭa diyü alurlar idi türâb

ʿ Askerüñ olmuş idi ḥâli ḥarâb

İşbu derd ile düşdiler ḥâke

Zârlıkları çıkdı eflâke

Niçesi virdi cân acından

Zulm ile cevr ü miḥnet ucından

325 Mekke ile Medîne ḥalkı temâm

Ḥâlet-i mevte vardı ḥaş ile ʿ âm

Ekl-i mevtâyı gördilerdi mubâḥ

Yalvarurlardı Ḥaḫḫ'a şâm u şabâḥ

[14b İÜ2] [14a İÜ1]

Bu haberler cihāna hep tldı

Mekke ile Medīne'ye n'oldı

Degdi bi'z-zāt sem' -i sulṭāna

Şāhib-i milk şāh-ı devrāna

Ol şecā' at-şi' ār-ı merd-i Ḥudā

Ol şehāmet-dişār-i ferd-i veġā

330 Ol velī-sīret u ' Alī-ḥaşlet

Ol vezīr-i dilīr u pūr-sevret

Mışrı tevcīh idüp şeh-i Ḥarameyn

Cān u dilden o ḥādimü'l-beledeyn

Virdi izn-i sa' ādetini aña

Oldı ḥāzır o dem vezīr-i şafā

'Azm idüp bir niçe ḳadırġa ile

Bādbānlar açıldı ḳarşu yile

Götürüp tahtların Süleymân-vâr

Bir nefes kılmadılar anda karar

335 İtdiler çün ricâl tayy-ı mekân

Pes kerâmetleri olındı 'ıyân

İtdi deryâ yüzinde tayrânı

Kıldı şâh-bâz⁴³ veş o seyrânı

İrişüp kal' a-ı Rodos'a hemân

Geldi karşı ekâbir u a' yân

Çün nazâr kıldı Āşaf-ı dâna

Gördi bu kal' ayı bir özge binâ

Ehline viridi intizâm u nizâm

Kıldı nâkış yerini cümle temâm

[15a İÜ2] [14b İÜ1]

340 Şaldı lenger bir iki gün anda

İskele kurulup o lîmânda

⁴³ şâh-bâz: şeh-bâz İÜ1

Ṭaşra çıkmāğa oldu fermānı

Rü' esā eyledi ḳabūl anı

Ḳıldılar cümlesi çü ḥizmet edā

Çıḳdı ṭaşra ḳadırğadan cem' ā

Ḳal' aya vardı yoḳlama ḳıldı

Çok yıḳılmış bedenlerin buldı

Eyledi hep ḥarābını ma' mūr

Münkesir tobların idüp mecbūr

345 Cümle yirlü yirine vaż' itdi

Sīm u zer ḥarc idüp döküp gitti

Ḳıldı cümle ' imāreti muḥkem

Geregi gibi Āşaf-ı ekrem

Emr-i diḳḳatde itmedi taḳşīr

Ḳıldı ḥayr-du' ā şağīr u kebīr

Girdiler hep ḳadırğaya ' asker

Gemiciler ḳopardılar lenger

‘Azm-i deryâ olundı ve’l-ḥâşıl

Oldı İskenderiyye’ye vâşıl

350 Ƙurdılar bârgâh-ı şâhâne

Sâyebânlar çekildi erkâne

Ḥükmine râm olup Ƙamu a‘yân

İtdiler anda bir ulu dīvân

Cevr u zulmi tefahḥuş itdi vezîr

Sözlerin gûş idüp saġîr u kebîr

[15b İÜ2]

Eyleyüben ‘adâletin izhâr⁴⁴

Anı vâhidde gördi her ne ki var

İtdi niçe mezâlîmi ol Ƙam‘

Ƙıldı ref‘i cefâ u eyledi Ƙal‘

355 Zâlimiñ tutdı mustaḳîl birin

Bir dem içinde ḥâk idüp yirin

⁴⁴ 353-493 beyitler İÜ2’de kayıtlıdır.

Ol Münûf kâşifiydi Pervîz-nâm
Kesdi başın kıomadı itmege kâm

Düşdi kıalbine ru' b insânũ
Vehme vardı kıamusı a' yānuñ

Kıldı bir birine naşîhat u pend
Olmaya kim bize erişe gezend

Şaf tırup cümle tıpu eylediler
Pend idüp birbirine söylediler

360 İrtesi kıal' aları keşf itdi

Kendi bi'z-zāt kıal' aya gitti

Yoklayup tıblar u yaraqlarını

Hem yıkıķ bārũsu yarıqlarını

Kıldı her bir ħarābını ma' mūr

Kıal' alar keşf olındı sūr-be-sūr

Qıldı taḥmīn cümlesin mi' mār

Şarfına virdi dirhem u dīnār

Anda tenbīh olunup muḥkem

Kim 'imāret oluna müstaḥkem

365 Qal' a ḥalkı idüp bir ' arz-ı ḥāl

Kim 'ulūfe virilmedi niçe sāl

[16a İÜ2]

Qalmadı şabrumuz faḳīr olduk

Aç u ' uryān hep ḥaḳīr olduk

Cümlemüz bir pula olup muḥtāc

Evlerümüzde yanmaz oldu sirāc

İşbu aḥvāle muḥṭali' olıcaḳ

Ḥazret-i āşaf anları bulıcaḳ

Zāt-ı pākinde ki seḫā vü kerem

Ḥalecān itdi ṭab' ina ol dem

370 Şefḳat u merḫamet idüp heyecān

Virdi cümle 'ulūfeleri hemān

Bi't-temâm irdi çünki pâyâna

El açup cümle şâh-ı devrâna

Cân u dilden du' âlar eylediler

Ṭûl-ı 'ömr-i vezîri istediler

*Halledallâhu mülkehu*⁴⁵ didiler

Hem vezîre şenâlar eylediler

Anda hep şâlihîn ile 'ulemâ

Ger ğanî ger faķîr ile zu' afâ

375 Etķiyâ vü meşâyihi cem' â

Didiler kim budur ebu'l-fuķarâ

Geldi işlâh-ı 'âleme tâlib

Ref' -i zulm itmege budur râğıb

Cümlesi geldi kıldı istikbâl

Oldı il şâzlıkıla mâl-a-mâl

⁴⁵ Allah ona onun mülkünü baki kılsın.

Ûadr olup gicesi vü gündüzi 'îd

İrdi bunlara sanki sâl-ı sa'îd

[16b İÜ2]

.....⁴⁶ Reşîde 'İzz ü Sa'âdet İle Hâzim Olduğlarıdır

Şubh-dem sancağ u 'alemler açup

Ol aradan sürüp Reşîd'e gelüp

380 Çekdiler haymeler âsumân mânend

Sâyebânlar çekildi bend ü bend

Oldı hâzır hep ehl-i erkânı

Şaf şaf olup kuruldı dîvânı

'İzzet ile gelüp hükûmetine

Halk-ı 'âlem irişdi hizmetine

Hâzır oldı ekâbir u a'yân

Qıldı ol gün dağı ulu dîvân

⁴⁶ Nûshada silik çıkmış.

Dizilüp şaf şaf oldu cemm-i ğafîr

Hizmete tûrdı hep saĝîr u kebîr

385 Kimi kıldı tazallüm-i izhâr

Qışşalar şundılar sıĝâr u kibâr

Görüle şer^ç ile didi da^ç vâ

Daĝı kânûn ile ola icrâ

Cümle aĥkâm-ı Muştafâ üzre

Daĝı kânûn-ı pâdişâ üzre

Şer^ç ile cümle ĥaklu ĥakĥın ala

Zulme yoĥdur didi rızâm aşlâ

Daĝı te'dîbe olanı muĥtâc

İtmeye kimse didi aña lecâc

390 Ola şalb u siyâseti lâzım

İtdiler bu kışâsı pes dâ'îm

[17a İÜ2]

İtdi bir mertebe^ç adâlet-i tām

Qıldı engüşt ber-dehân enām

Gördiler heybet ü şalâbetini

Bildiler cümleten mehâbetini

İstikâmet şadâsı vü harbi

Ṭutdı âfâkı şarkı vü ğarбі

Ḳal' alar dağı yoğlanup bir bir

Yapdılar hep ħarâbını yir yir

395 Ṭopların hem yarağlarını görüp

Cümlesin yirlü yirine đurup

Virdi 'ammârına niđe dînâr

Her ne deñlü didi ise mi' mâr

Ḳıldı te'kîd u tenbîhi muğkem

Ḳal' a ħalkına didiñ ise ehem

İstimâlet bulup ħavâş u 'avâm

Bâb-ı ħidmetde itdiler iđdâm

Secde-i şükr idüp şaġîr u kebîr

Kimi tehlîl ider kimi tekbîr

400 Çünkü ħamd u şenâ bulup itmâm

El getürdi Ĥudâ'ya cümle enâm

Cümle ħalmıř mevâcibîni virüp

Hem mühimmât-ı sâyirinde görüp

Pâdişâha du' âlar eylediler

Hem vezîre şenâlar eylediler

Bu olunmaya ħâbil-i ta' bîr

Cümle şâd oldılar celîl u ħaġîr

[17b İÜ2]

Âşaf-ı Devrân Reşîd'den Gemilere Bindüġi Maĥaldür.

Pes Reşîd'den gemilere dâĥil

Oluban Mışr'a oldılar mâyil

405 Çünkü deryâ-yı Nîl'e girdi vezîr

Hep du' â eyledi şaġîr u kebîr

Açdı sancağların dahı ümerâ

Nîl'i zeyn itdi bayrağıyla livâ

Açdı pervâzların 'alemler hem

Çaldı hayretde her gören âdem

Ser-firâz oldılar kâmu tuğlar

Oldılar şekl-i ejdehâ-peyker

Çalınup şūrna vü nekâre nefîr

Tutdı afâkı tabl-ı dâr u gîr

410 Halk-ı 'âlemde oldı gulğuleler

İrdi yirden semâya velveleler

Gemiler yürüdi tonanma-mişâl

Oldı deryâ-yı Nîl mâl-â-mâl

Bir niçe yüz sefîne 'azm-i Mışr

Bir dem içre yürüdi vaqt-i fecr

İrdiler karye-i Füge qarîb

Var idi anda bir mekân-ı 'acîb

Anda bir laḥza kıldılar ārām
 Neye müncerr olur işit bu kelām

415 Pes nihāyete mültezimi o dem

Bin Necā dirler idi nāmına hem

[18a İÜ2]

Ḥalk-ı ʿālemde zūlm ile maʿrūf

Olmış idi bu fiʿlle mevşūf

Ḥalk elinden anuñ olup ʿāciz

Yoğ idi ayağın çeker hergiz

Mişli yok şirret u şekāvetde

Buğz-ı kīn u ḥased ʿadāvetde

Dehre gelmemiş idi akrānı

Ol maḥalde getürdiler anı

420 Sābıkā rişvet ile ḥükkāmuñ

Bendini kaṭʿ iderdi her dāmuñ

Bir ʔariķıyla olur idi ʔalāş

Cürmine göre bulmaz idi kışāş

Ol maḥalle irüp ‘Alī Paşa

Geldi mazlūmlar idüp şekvā

Bir nefes virmedi o şaḥşa emān

Kesdi başın aķıtdı ḥūnı revān

425 ‘Ulemāsı irişdi eṡrāfuñ

Şuleḥāsı daḥı her eknāfuñ

Hep meşāyiḥ niçe re‘ āyādan

İşidüp geldiler berāyādan

Rāylar ķaldırup du‘ā iderek

Cān u dilden daḥı şenā iderek

Pādişāha vezīr-i dānāya

İtdiler çok niyāz Mevlāya

Didiler kim ġazāñ mübārek ola

Ḥāfızıñ Ḥālık u Tebārek ola

[18b İÜ2]

430 ‘Arşâ aşıldı tîğ-i bürrānuñ

Saña ‘avni irişe Raḥmān’uñ

Çoğ du‘ālar olundı sulṭāna

Heft iqlīm şāh-ı devrāna

Böyle zālīm eliñden oldı tebāh

İy vezīr-i zamān ‘*affākallāh*⁴⁷

Yüzi yire ƣodılar idüp taḥsīn

Didiler Ḥağ saña zahīr u mu‘īn

Yolda bir büstāna irdi bular

İtdiler bir dem ol mekānda ƣarār

435 Kendüzün bilmeyen niçe mellāḥ

Ya‘ni nā-cins u bī-edeb fellāḥ

Daḥı çoğ kimseler müsāfirden

Kimi küçük kimi büyüklerden

⁴⁷ Allah seni affetsin.

Kesdiler hayli arbu  u avun
Nie c hil ile nie ama u d n

C mle bunlar ten v l eylerken
ıldı b st ncı n le v   ven

Didi rızkımı ıldılar yam 
o ziy n u as ret oldu ba a

440 Oldı v ıf bu  le  nki vez r
Luf ile bunlara olup dil-g r

Didi bunları siz be-cid bulu uz
B st na girenleri bil  z

C mle me'm r aradılar mukem
Get r p tutdılar bir iki adem

[19a İÜ2]

Ellerinde avun u arbu  var
Didi bunlara pes ol ehl-i va r

Cümlesin eyleñüz tütup te'dīb

Bir dağı kılmaya bular ta' yīb

445 Kıomadıkları yire şunmayalar

Böyle nesne bulunca tınmıyalar

Büstān uğruların dutup ol dem

Bağladılar kamasını muhkem

Eyleyüp mağzarına hem iğzār

Eylediler tefahhuşı tekrār

Zāhir oldu hiyānet ehli hemān

Virmediler birine anda amān

Cümle te'dīb idüp alanları

Çıkdı ayyūka hep fiğānları

450 Kıldılar tevbe cümlesi anda

Şunmaya el bulursa yābānda

Virdi büstāncıya niçe dirhem

Pend u nuş oldu sāyire muhkem

Didiler böyle re'y ile tedbîr
 Toldurur 'adl ile cihâni vezîr

Şâdmân oldu her emîr u kebîr
 Oldı hândân hep fakîr u haķîr

Cümle evlâdı ile şâd oldu
 Her biri şanki genc u mâl buldı

455 Paşa 'âdil diyü leb-i deryâ
 Halkdan olmadı hâlî subh u mesâ

[19b İÜ2]

Bu sürûr u şafâ ile 'asker
 Baħr-ı Nîl üzre gitdiler yek-ser

Bir iki gün idüp mesâfe-i tay
*Ve mine'l mâi külle şey'in hayy*⁴⁸

İrdiler tâ qarîb-i Şubrâ-nâm
 Kırdılar haymeler o yirde temâm

⁴⁸ Her canlı şeyi sudan yarattık. Kuran 21/30.

‘İzzet ikrâmla sa‘âdet ile

İrdi anda vezîr devlet ile

460 Şâti’-i Nîl’e çün ki kıldı nüzûl

Ĥâşıl oldu kıamusına me’mûl

Başdı yire kıadem o demde vezîr

Alkış itdi hemân şağır u kebîr

Didiler yarıcuñ Ĥudâ olsun

Hem şefî‘iñ de Muştafâ olsun

Pâdişâh-ı zemîne Ĥazret-i Ĥaķ

Vire her dem sa‘âdet-i muṭlaķ

‘Ömri günden güne ṭavîl olsun

Düşmeni derd ile ‘alîl olsun

465 Bu maķûle niķe du‘âlar idüp

Dağı ta‘zîm ile şenâlar idüp

Çün du'â vü şenâlar oldu temâm

Her kişi hizmetine kıldı kıyâm

Çār-ţârem mişâl otağı

Çurdılar tıoldı hep şol u şağı

Sâyebânlar çuruldı gün-â-gün

Aña reşk eyledi bu nüh gerdün

[20a İÜ2]

Müteferriğalarla çāvüşân

Şafların düzdiler 'azîmü's-şân

[15a İÜ1]

470 İrdi cümle ehâlisi Mışr'ıñ

Zû-fünün u fezâ'il-i 'aşrıñ

Cümlesi eylediler istikbâl

Gördiler bir melek huçeste-ııışâl

Ser-te-ser şâzlıklar eylediler

'Adli ile hükümetin didiler

Re'y u tedbirini görüp 'asker

Hağça hamd u sipâs eylediler

Ṭoldı şahrâ vü yazı hep âdem

Ortalık oldu çün behişt-i İrem

475 Gördiler bir vezîr -i hükmi bedî^ç

Şîr-i Merdân ^ç Alî seḥâ vü şeci^ç

Ḳahramân gibidür şelâbetde

Hem Nerimân-şifat şehâmetde

Gelüben cümle itdi bûsu'l-yed

Ṭurdılar sağ u şol çü Rûyın sed

Çeşnigîrler gelüp döşetdi simâṭ

Âdemîlerle ṭoldı cümle bisâṭ

Çekilüp dürlü dürlü ni^ç metler

İçilüp daḥı niçe şerbetler

480 Ṭayy olunup simâṭ olundu du^ç â

Ḥaḳḳ'a ḥamd eyleyüp Resûle şenâ

[20b İÜ2]

Ol giçe anda oldılar mihmân

Oldı rāhat ekābir u 'āyān

Çün tebaşīr-i şubḥ oldı bedīd

Maḥv oldı zālām-ı zūlm medīd

Ḥaymesinden çıqup o dem ḥaver

Nūri itdi zemīni hem-çün zer

Düşdi encüm öñine çākervār

Vech-i ta'zīmi itdiler izhār

485 Ğulgule düşdi çerḥ-i gerdūna

Feraḥ irdi ḳulūb-ı maḥzūna

Ehl-i Mışra irişdi rüz-ı sa'īd

Gicesi ḳadr idi u gündizi 'īd

Mütenebbih olup şigār u kibār

Bildiler irdi ol 'alī miḳdār

Doldı eşvâķ ile ķamu esvâķ
 Hâzır oldu ķudūmına müştâķ

Tâķalarda durup ricâl u nisâ
 Görmege hâzır oldılar maķzâ

490 Bindiler atlarına hep   asker
 Ğarķ olup zîb ü zîver yek-ser

Nîlveş aķdılar cenâbına
 Muntazır oldılar hiķâbına

Geldi cümle   asâķir-i İslâm
 Ğurılıp hâzır olmuş idi ta âm

Haymeden çıķdı pes vezîr-i dilîr
 Alķış itdi heme şaĝîr u kebîr

[21a İÜ2]

Çekilüp ni  met-i firāvânî
 Yenilüp oldu şükr-i sübhânî

495 Hâķķa hâmd eyleyüp Resûle selâm
 Buldı anuñla intizâm-ı kelâm

Pâdişâha dağı du' âlar idüp
Zât-ı pâkine çok şenâlar idüp

Didiler devleti mezîd olsun
Rif'at u 'izzeti medîd olsun

İrmeye hâtır-ı şerîfine ğam
Zât-ı pâkine zerre deñlü elem

Düşmeni miñnet ile hâk olsun
Çanda ise hemîn helâk olsun

500 Âhîrinde oğundı Ümm-i Kitâb
Hâtm olundı anuñla emr-i hîţâb

Binüp atlu atına hep 'asker
Her birisi idi yegâne-i dehr

Bindi rağşına ol vezîr-i kerîm
İtdiler her birisi çok ta'zîm

Düşdiler niçeler rikâbına

Çulluğ idüp dağı cenâbına

Mışra ʿazm eyleyüp şafâlar ile

Öñine düşdiler şenâlar ile⁴⁹

505 Heme yollu yolunca yürüdiler

Çalk şahrâyı cümle bürüdiler

[21b İÜ2]

Begler u ağalar dağı aʿ yân

Müteferriğalarla çâvuşân

Yürüdi cümle ʿ asker-i İslâm

Açdılar nevʿ a nevʿ a çok âʿ lâm

**Çazret-i Vezîr-i ʿ Ālî-miğdâr Saʿ âdet ile Şirâ-nâm Mevziʿ e Çıçup Otağlar ve Simâtlar
Döşenüp Mışr Çalkı Şağîr ü Kebîr Çür ü Esîr İstikbâl Eyledikleri Meclis Mağallidir.⁵⁰**

[15b İÜ1]

Çalınup çeng-i çarbî ile nefîr

Çâyim oldu saʿ âdet ile vezîr⁵¹

⁴⁹ 493-504 beyitler İÜ2’de kayıtlıdır.

⁵⁰ Bu başlık İÜ1’de kayıtlıdır.

⁵¹ İÜ1: Bindi eşpe saʿ âdet ile vezîr

Öñine düşdi yollu yolunca

Yüridi cümle kullu kulunca

510 Hem gönüllü tufengci vü çerkes

Bölügi ile geldiler herkes

Dağı müstaḥfaẓīn ile ʿ azabān

Geldiler cūş idüp çü baḥr-ı revān

Virdiler ḥazret-i vezīre selām

Ḳıldılar çok taḥiyyat u ikrām

Cündī başıyla cündīler irdi

Cümle meydānda oyuna girdi

Eylediler niçe silahşörlük

Görmüş işitmiş ol oyunları yok

515 Kimi baş üzre at egerinde

Ayağın ṭurdı gibi yirinde

İşbu vech ile ḳoşdılar atlar

Gösterüp dürlü dürlü luʿ betler

Atınuñ kimi qarnı altından
 Tolanup geldi üsti yanından

Niçe dürlü hüneler oldı ‘ayān
 Bunları gören oldı çün hayrān
 [22a İÜ2]⁵²

Gāh āheste gāh müsta‘ cil
 Gelüben Mısr’a oldılar vāşıl⁵³

520 Kıldılar bir ‘azīm tonanma
 Böylece bir dağı olur şanma
 [16a İÜ1]

Kimi tam üzre kimi dükkānda
 Hep temāşāya geldi halk anda

Yollar üzre döşendi ser-tā-pā
 Aqlās u hem qaṭife vü kemḥā

⁵² İÜ2’de bu sayfa boş bırakılmıştır

⁵³ Bu beyit yalnız İÜ1’de bulunmaktadır.

Döşediler çuķālar ile ķumāş

Kim görenler didi ķamu sābāş

Zer ü sīm eylediler anda nişār

Çārşū oldu ravza-i ezhār

525 Yāsemenle müzeyyen oldu zemīn

Ol yer evvel bahāra döndi hemīn

Yürüyüp devlet ile ve'l-ħāşıl

Ķurb-ı dīvāna oldılar vāşıl

Atdan inüp maķarrına nāzil

Oturup devlet ile ol 'ādil

Ķal'adan ŧoblar atılup ol dem

Ra' dveş güreledi bütün 'ālem

Şaçılup ejdehāveş āteşler

Zelzele ķopdı ditredi yerler

530 Gürleyüp ra' dveş idüp efgān

Hemçü berķ oldılar şerer-efşān

Oldı dūd içre şems altun taş
Yañmış taş t idi ki kabladı pas

Bir dem içre cihān olup rüşen
Halk-ı Mısr oldılar ‘umūmen şen

Hep selāmladılar şağīr ü kebir
Oқıdılar du‘ā emīr ü faқīr

[16b İÜ1]

Gitdiler evlü evine bir bir
Seheri diñleñüz nedir tedbir⁵⁴

[22b İÜ2]

Vezīr-i Şāhibū’t-tedbir Ahvāl-i Hazineyi Tettebbu‘ Buyurduğı Mahaldir.

535 Ba‘de şol umūr-ı lāzımeden
Vācib olan nedür işit benden

Kim hazine-i ‘āmiredür ol
Vaқti ile olunmaz idi vuşul

⁵⁴ 519-534 beyitler İÜ1’de kayıtlıdır.

Yoklanup ol hazinede aşlâ
Füls-i ahmer bulunmadı kaç' â

Geldi kâtibleri hazînenüñ⁵⁵
Şordılar pes haqîqatin anuñ

Yoklayup defter-i muhâsebeyi
Hemçü miqyâs buldı mertebeyi

540 Ba' zı taşşîli kim ola ol ' asîr
Virmege kâdir olmaya o faqîr

Yazdılar bâkî ile ahvâlî
Zimem-i nâsda niçe mâlî

Gördi kim yok bu sözlerinde beqâ
Aşl-ı ma' dūma yok şebât aşlâ

Pes ta' accüb idüp bu söze vezîr
Bunlaruñ sözleri kamu tezvîr

⁵⁵ Bu kısım İÜ1'de 19a'da kayıtlıdır.

Ol gice şubḥ olunca gözlerini

Yummadı çün işitdi sözlerini

545 Çin seḥer devlet u sa' âdetle

Şevket u ' izz u fer ü ḥaşyetle

Esb-i tâzîsine süvâr oldı

Ehl-i dîvân ḥaber alup geldi

[23a İÜ2]⁵⁶

[23b İÜ2]

Şâhibü't-tedbîr Vezîr Ḥazretleri Mışır'da ' Âlî Dîvân İdüp Cümle Aḥvâli Ahâlîden İstifsâr İtdigi Meclis Maḥalidir⁵⁷.

Didiler geldi Yūsuf-ı Şānî

İrdi Mışır'a bu nūr-ı Yezdānî

Yoḡ nazîri bunuñ şalâbetde

Hem ' adîli daḡı firâsetde

Nūr-ı Ḥaḡ şüretinde lâmi' dür

Aḡter-i devlet anda ṭâli' dür

⁵⁶ İÜ2'de sayfa boş bırakılmıştır.

⁵⁷ Başlık İÜ1'de kayıtlıdır. Nüshada başlığa ilave olarak “Vezîr Ḥazretleri ' İzzet İle Mışır'a Dâḡil Olup Ol Gice İdüp ' Ale'ş-şabâḡ Ne Vâḡı' Olduḡım Beyân İder.” başlığı yer almaktadır

550 Sözleri şubḥ olunca ve'l-hâşıl

Medḥ-i Paşa idi hemân kâmil

Ehl-i fişḫ u şeqâyı red idici

Böyle şer' -i şerîfi sed idici

Gelmeye Mısr'a böyle bir 'âdil

Gecse ger arada niçe biñ yıl

Diyüben vardı cümlesi ḥāba

Çoḡ şükürler idüp o Vehhâb'a

Şubḥ-ı şâdık olup belürdi şabâḥ

Didiler cümle fâlikü'l-işbâḥ

555 Şadra geçti vezîr itdi qarâr

Ḳāzî-^ç askerle geldi defter-dâr

Begler ağalar ile ehl-i 'ayân

Oldılar ḥâzır anda pîr ü cüvân

[17a İÜ1] [24a İÜ2]

Oğuyup âyet-i müşâvereyi

Bildiler neydügin muhâvereyi

Meşveret emrine o şâlik olup

Ehl-i divân anda cümle gelüp

Pâdişâha du‘âlar eylediler

Pes vezîre şenâlar eylediler

560 Karameydân’a indi çün paşa

Der-‘ aqab olurlar gidüp cem‘ â

Ol mekâna çü ‘ izzetle varup

Anda hıtt-ı humâyûn’ı çıkarup

Cem‘ olup anda ‘ asker-i Sultân

Ger emîr u faqîr pîr ü cüvân

Çün oğunmak mağalli oldu sezâ

Şehre kıldı münâdîler de nidâ⁵⁸

⁵⁸ 560-564 beyitler İÜ1’de kayıtlıdır. Aynı beyitler İÜ2’de daha sonra kaydedilmiştir. Hikâyenin akışı gereği burada olması uygun görüldü. Tekrar edilen beyitler metne dâhil edilmedi.

Didiler cümlesi ki cem' olalum

Emr-i şāhī ne ise pes görelüm

565 Hatt-ı sultānı gūş idüp cem' ā

Diyelüm cümlemüz aña sem' ā

Ḳarameydān mekān-ı evsa' dur

Anda olmaḳ bu kāra nefa' dur

Çün bu vechle āḫir oldı kelām

Gitdiler menzile ḫavāş u ' avām

Baḫr-i fikretde ol gice ḫāver

Eyledi çoḳ tefekkūri yek-ser

Çin seḫere çünki şems-i tābānı

Nūrı ile bezetdi erkānı

570 Emr-i sübhān ile bu nüh gerdān

Devr idüp zāhir oldı kevn ü mekān

Zer-nişânın çeküp debîr-i semâ

Eyledi hatt-ı şâhiyi imlâ

Ne zühür eyleye diyü her kes

İstirâhatla virmez idi nefes

Qâ'im olup heme şîgâr u kibâr

Kimi yaya kimisi oldu süvâr

[24b İÜ2]

Çok piyâde virildi ferzâne

At sürdi niçesi meydâne

575 Şöyle cem' oldu asker-i sulţân

Reşk ide anı görse halk-ı cihân

Yollu yolunca yürüyüp yir yir

Qollu qolunca durdılar bir bir

Edeb üzre durup qamu erkân

Muntazır oldu cümle-i a' yân

Mâ-verâsında durdılar fuqarâ

Hem re'âyâ vü cümle ehl-i qurâ

Pâdişāhuñ ne ola fermānı

Qullarına hıṭāb-ı Hāḡanī

580 Hāber oldı vezīre ʿ izzet ile

ʿ Azm kıldı o demde şevket ile⁵⁹

Qalmadı kimse gelmeye anda

Ger quloğlı emīr u ger bende

Anda varması oldı çün vācib

Farz-ı ʿ ayn oldı vara her rāğıb

[25a İÜ2]

Qurulup niçe sāyebānlardan

Oturup begler ü ʿ ayānlardan

Kimi itdi ayağı üzre qarār

Oturup kimi oldı ehl-i vaqār

585 ʿ Ulemā-yı ʿ izām oturdılar

Küberā-yı kirām ṭurdılar

⁵⁹ Beyit sadece İÜ2'de kayıtlıdır.

Anda hâzır olup meşâyihler
Baħr-i ma' nâda cümle sâbiħler

[17b İÜ1]

Yirlü yirine oturup her kes
Hükmi gūş idicek dem oldu pes

Hâzret-i âşaf-ı zamân da gelüp
Şadra gecdi şudûr hâzır olup

İtdi haṭṭ-ı hümâyûna ta' zîm
Kodı baş üzre eyledi tekrîm

590 Bûs idüp daħı eyledi tevķîr
Şadrı üzre ṭutup idüp tedbîr

Şundı ol dem ferîdine ' aşrîñ
Daħı hem zü-fünûnına dehrîñ

Efşah u ' âlim u imâm-ı hümâm
Şeş cihâtı mükemmel ehl-i kelâm

‘İlm-i şer ‘ile ‘ârif-i bi’llâh

‘Ârif u muḳbil olan ‘inda’llâh

Ḳutb-ı devrân u hem velî-i zamân

Vâ‘ iz u nâşih u ma‘ârife kân

595 Ḳıdve-i ‘âmmе-i müfessir olan

Zirve-i kâffe-i muḥaddiṣ olan

[25b İÜ2]

Hem imâmı bu millet-i dînüñ

Vâ‘ iz u nâşihı her âyîñüñ

‘Âbid ü şâlih-i meslek-i râh

Sâlik-i râh-ı Ḥaḳḳ velîyu’llâh

Daḫı sulṫân-ı sâlikân-ı cihân

Hem du‘â-güy-ı pâdişâh-ı zamân

Şeyḫ-i İslâm daḫı şeyḫ-i enâm

Şeyḫ Muḫammed Efendi ḫâzret-i nâm

[18a İÜ1]

600 Altı Barmaḳ Efendi’dür o velî

Oldı faẓl u kemâli ile velî

‘İlmi ile du‘â-yı hayrî anuñ
Gitmesün üstlerinden insānuñ

Ehl-i İslāmdan daħı zâ’îl
Olmasun niçe dehr u hem niçe yıl

Bâ-ħuşûş pâdişâh-ı devrānuñ
Ĥan Muħammed o şâh-ı Ĥaħanuñ

Diyelüm bu Ĥuşûş için āmîn
Olalım cümleten belādan emîn

605 Getürüp pes vezîr o dem anı

Eline şundi Ĥaĥĥ-ı sultānı

Ĥıldı Şeyħ aña ‘ izzet ü tebcîl

Ĥodı başına eyleyüp taĥbîl

Yüzine sürdi Ĥodı cebhesine

Luĥf ile tutdı anı sînesine

Qıldı oqumağa mübâşereti

Yüce şavt ile tutdı qatı qatı

[26a İÜ2]

İstimâc ide anda cümle ki var

Hep ğanî vü faqîr şığâr u kibâr

610 Oqıdı evvelâ *eti^c u 'llâh⁶⁰*

Hem *eti^c u 'r-resûl u zıllu 'llâh⁶¹*

Hem ulü'l-emrûñüze dağı muṭîc

Oluñuz diyü buyurur şâni^c

Didi sem^c ân u ṭâ^c atan ^c âlem

Anda ħâzır olan benî âdem

[18b İÜ1]

Emr u fermânına ṭutup gerdân

Pâdişâhumuza fidâ ser u cân

Ṭaşrada olan ^c askerine dağı

İşbu fermânı bildürür ol aĥî

⁶⁰ Allah'a itaat edin.

⁶¹ Peygambere ve Allah'ın gögesine(padişaha) itaat edin.

615 Şeyhü'l-islâm hazreti ol gâh

Bir bir itdi hâlâyıķı âgâh

Dağı mazmûnda münderic olanı

Cümle fehm itdirüben oķur anı

‘Askeri çün kim istimâ‘ itdi

Şevķden her biri semâ‘ itdi

Oldı emr-i şerife fermân-ber

Didi sem‘ân u tã‘atan ‘asker

Ol durur pâdişâh-ı zıllu’llâh

*Halladu’llâhu milkehu*⁶² her gâh

620 Ƙıldılar cân ile du‘âlar añâ

Anı her kim işitdi Ƙaldı taña

Ƙağılup her kişi mekânlarına

Kimi eve kimi dükkânlarına

⁶² Allah onun mülkünü baki kıldı.

[26b İÜ2]⁶³

[27a İÜ2]⁶⁴

[27b İÜ2]⁶⁵

[28a İÜ2]

Geldi hep begler ile defterdâr

Oldı ħayl u ħaşem yâ niçe süvâr

Daĥı cümle ekâbir u a' yân

Oldı enbâre bunlar ile revân

Ehl-i divân çün irdi enbâre

Düşdi her biri dürlü efkâre

625 Keşf idüp cümle itdiler taĥrîr

Anda bir dâne ħınța yoĥ ne şa'îr

[19b İÜ1]

İşbu ħâle te'essüf eylediler

Keşf-i ħâle tekellüf eylediler

⁶³ İÜ2'de sayfa boş bırakılmıştır.

⁶⁴ İÜ2'de 27a'da daha evvel yazılan mükerrer beyitler yer aldığı için bu beyitler tekrar yazılmadı.

⁶⁵ İÜ2'de sayfa boş bırakılmıştır.

Oldılar ba' de Bulâğ'a revân
Mısr'ın iskelesi durur o mekân

Başdı ol yire çün kadem atı
Şordı hep ğalle vü hubübâtı

Eyledi hâne hâne istikşâ
Cüz-i nesneyi buldılar anda

630 Kıldı es'ârını su'âl anuñ

Gendüm u erzeñile arpanuñ

Erdebi altı sikkeye didiler
Cümle maḥzen-be-maḥzen istediler

Gördi şehrüñ ziyâde kızlığı var

Neye varur bu hâl aḥir-i kâr

Gördi aḥvâl-i ḥalkı dıġer gün

Fuḳarâ her biri gezer maḥzün

Muṭṭali' oldı za'îf insâna

Kıldı ol dem niyâz Sübhân'a

[28b İÜ2]

635 Eyledi eşk-i çeşmi seyl-i revân
Bize raḥm eyle didi yâ Raḥmân

Pes sa' âdetle döndiler şehre
Fikre vardı bu lu' bet dehre

Ḥalkı şehriñ bu ḥâli bildiler
Cân u dilden niyâz kıldılar

Ağladuğını ḥâzret-i paşa
Gördi pîr ü cüvân ile cem' â

[İÜ1 20a]

Didiler budurur bize ḥâkim
Sözlerümüz dürüst Ḥaḳ ' âlim

640 Atı ayadına sürüp yüzini

Her biri şaldı ḥâke kendüzini

Ḳışşalar şundılar yemîñ u yesâr

Cümlenüñ derdine ide tîmâr

Cümle hâlden şikâyet eylediler

Zulm ü cevri hikâyet eylediler

İrdi çün kal' aya sa' âdetle

Şadra oturdu ' izz ü şevketle

İtdi ol demde bir ulu dīvān

Hâzır oldı ekâbir u a' yān

645 Geldi irişdi hep re' âyādan

Toldı dīvān kamu berâyādan

Cümlesinüñ alındı kışşaları

Oldı ma' lüm degdi hişşeleri

Her birine birer tesellî virüp

Lâzımın hâllerine göre görüp

[29a İÜ2]

Bir dem içinde tağılup dīvān

Gitdi yirlü yerine halk-ı cihān

Vardı tenhāsına vezîr-i dilîr

Kendü kendüyle eyleyüp tedbîr

650   Alemüñ ħâli oldu bir yüzden
Bir tedârük gerek buña erken

Ħalk ölmesine yakın oldu
ĦaĦt ucından ħamu helâk oldu

[20b İÜ1]

Yüzi yire ħodı didi yâ Vehhâb
Yâ laĦîf u Müsebbibü'l-esbâb

Ħâline ħullarınıñ eyle nazâr
İşbu ħızlıħdan oldılar muzĦar

Bu za'îfün du'âsın eyle ħabûl
Muştafâ ħürmetine ħıl maħbûl

655 Vir ma'âşına bunlaruñ berekât
Çünkü sensin o ħâzi'l-ħacât

Eyledi cümle giceyi ihyâ
ŞubĦa dek ħâlîħına itdi du'â

Mü'min didiler binâ gibidür

İstinâdı hemân ' aşâ gibidür

Çul du' âsıyla yarlıgar kılı Hâk

Benden al imdi işbu sözi sebağ

Bu hadîş oldı kalbine lâ'ih

Müstecâb oldı da' veti vâzih

660 İrtesi oldı geldi hep ' ulemâ

Çurdu dîvâne cümleten fuzelâ

[29b İÜ2]

Hâzır oldı gelüp ganî vü faķır

Geçdi yirine devletle vezîr

Veżîr-i ' Âlişân Devlet u ' İzzetle Çarafa'ya Münâcâta Gidügidür.

Meşveret eyledi ki devletle

Çarafa'ya gideler ' izzetle

Anda varup idüp münâcâtı

İdeler haķķa ' arz-ı hâcâtı

[21a İÜ1]

Yalvaralar Cenâb-ı haķķa temâm

Diyeler zü'l-celâli ve'l-ikrâm

665 Baḳma ʿiṣyānumuza yā Allāh
Āb-ı raḥmetle eyle maḥv-ı günāh

Bize bārān-ı raḥmetüñ yağdır
Zārılıklarumuz göge ağdır

İtme dergāhdan bizi maḥrūm
Ḳullaruñ ʿafvuñ ile ḳıl merḥūm

İşbu kızlıḳ irişdi ğāyetine
Luṭf idüp irgürin nihāyetine

Ḳavmi Mıṣr'ın o gün olup şā'im
Anlaruñla vezir olup ḳā'im

670 Leyletü'l-ḳadr idi aña ol dün
Çün şabāḥ oldı cümlesi ol gün

Gitdiler ḥalk ile münācāta
Başladılar pes ʿarz-ı ḥācāta

Vâ' izân çok naşîhat eylediler

Bir niçe emr u nehy söylediler

[30a İÜ2]

Çaldırıp el o Rabb-i erbâba

Yalvarıp ol müfettiḥü'l-bâba

Çıldılar çok tazarru' ile niyâz

Oldı ol demde niçe sūz [u] güdâz

675 Çalb-i ḥüzn ile çıldılar feryâd

İstediler Ḥudâ'dan istimdâd

Eyledi her birisi derdile âh

Oldı mir'ât-ı âsmân siyâh

[21b İÜ1]

Niçesi dehşetinden uğundi

Niçesi taşlar ile dögüندی

Kimisi düşdi oldı lâ-ya' kıl

Zârılıklar çok oldı ve'l-ḥâşıl

Kimi dem-beste gözleri yaşlu

Kimi maḥzûn yüreği başlu

680 Āsmāndan Ĥudā'ya çok minnet

Yağdı ol demde yirlere rahmet

Qıldı bārān rahmetini nişār

Ki bisāṭ-ı zemīn ṭolup ezhār

Ġarq-ı ni' met olup rūy-ı zemīn

Reşk iderdi göreydi ḥuld-i berīn

Nice medyūn daḥı niçe mescūn

Cümlesin şalivirdiler ol gün

Oldı āzāde daḥı niçe ' abīd

Daḥı qurbān idüp çü rüz-ı ' id

685 Ḥamd ü şükr eylediler Allāh'a

Oldı niçe niyāz dergāha

[30b İÜ2]

Vezîr Hâzretleri ‘ulemâ-yı ‘azâm u meşâyiḡ-i kirâm ‘umūmen ‘asâkir-i İslâm ile
K̄arafa’ya gidip Cenâb-ı Bârî Te‘âlâya Mûnâcât İtdükleri Meclis Maḡallidir⁶⁶.

Geldi nevbet emîn u küşşâfa

Yazılup niçe nâme eṡrâfa

K̄abz-ı îrâdları görülmek için

Yine manşıbları virilmek için

[22a İÜ1]

Hem tehî olduḡı her enbâruñ

Şordılar cümlesin bu aḡbâruñ

Tehî olmasına nedür bâ‘ iş

Yâ ne bid‘ at olunduḡı ḡâdiş

690 Cümleden hep tefahḡuş eylediler

Yirlü yirin tecessüs eylediler

Çünki teftiş olundu bu aḡvâl

Kelimâta yarar bir iki ricâl

⁶⁶ Başlık İÜ1’de kayıtlıdır. Başlık İÜ2’de “Vezîr ‘âlî-miḡdâr ḡazretleri Ümenâ vü Küşşâf aḡvâlini tecessüs itdügidür.” şeklindedir.

Kâr-âzmûde u cihân-dîde

Virdiler pes cevâbın anîde

Didiler sâbıkâ olan hâkim

Tañrıdan qorqmazidi bir zâlim

‘Adl semtini tıtmayup aşıla

Hırşı terk itmemiş idi qat‘ â

695 Tama‘ -ı hâmlarından enbâre

Müte‘ eyyin ğalâlî küffâra

Bey‘ idüp⁶⁷ kılmaz idi der-enbâr

Oldı iqlîm-i kızlıq âhîr-i kâr

Hem ğalâl olmadın dahı hâşıl

Gelüp enbâra olmadın vâşıl

[31a İÜ2]

Bey‘ iderler idi bi-şey’ qalîl

Hep re‘ âyâsı oldı hür u zelîl

⁶⁷ idüp: ider İÜ1

İştirâ eyleyen dağı âdem

Anı der-mağzen eyleyüp muhkem

700 Kaldı enbârlar bu kez hâlî

Döndi bu hâle Mısr'ın aqvâli

[22b İÜ1]

Dağı hazânlar zamânı ile

Hiç fîrûhat ide mi ziyânı ile

Hep ziyâde bahâ gözetmekle

Narhı günden güne uzatmakla

Kaht olup bu vilâyete vâkı'

Mısr'ı bu hâle kodı pes tāmı'

Anuñçün vilâyet oldu harâb

Virdi 'âkıllar aña göre cevâb

705 Güş idüp bu sözi vezîr ol dem

Kıldı yaşağ u tenbîh-i muhkem

Kim müsemmen alınmasun buğday

Hüsn-i tedbirile olunsun rāy

Hem ğılāl üzre olana söyleñ

İlte enbāra hep yaşağ eyleñ

Her ki bu emre eyler ise hılāf

‘Özri olmaya bir cihetle mu‘āf

Anı şalb u siyāset itdüreyin

Ġayrıya daħı ‘ibret itdüreyin

[31b İÜ2]

710 Şaldılar şehre hoş münādīler

Cümle böyle nidāyı kıldılar

Şaldılar bu nidāyı eṭrāfa

Oldı ma‘lūm cümle eknāfa

Hem evāmirlere eyleyüp irsāl

Ƙıldılar cümle Ƙaryeye işāl

Oldı cümle bu tenbīh ü te’kīd

Daħı hezzābe kıldılar tehdīd

[23a İÜ1]

Hem hazân eyleyen ğılālî daḥı

Qıldılar tenbîh añâ daḥı aḥî

715 Didiler ki fülân güne degin

Buğday iḥrâc olına añâ degin

Olmaz ise siyâseti bâķî

Tutdı işbu nidâlar âfâķı

Rûz-ı mev'ûd çünki irdi hemân

Bindi atına Āşaf-ı devrân

Yoqladı emre tã'at eyleyeni

Buldılar hem itã'at itmeyeni

İtmeyene idüp ḥaķâretler

Şalb u te'dīb ile ḥasâretler

720 Cürmine göre eylediler 'azâb

Hep görenler didi ki rây-ı şavâb

ƘanƘı ħaşılda bulsalır buğday

Şaĥibi zâr ile iderdi vây

Kesr idüp maĥzenüñ Ƙapularını

YıƘdılar niçenüñ yapularını

[32a İÜ2]

ÇıƘarup buğday ile arpayı

Aldı ħalk yoĥsulı bayı

Cümle Ƙâ'il olup bu tedbîr

Şükr idüp cümle ħükm-i tağdîr

725 Eylediler vezîre çoğ taĥsîn

Didiler kim budur mu'înü'd-dîn

Cânib-i erba'âdan az müddet

Cümle enbârlarına bî-ç illet

[23b İÜ1]

Geldi vâfir ğılâl her yirden

Gemiler ile gönderüp erken

Her kişi muţma'in-i Ƙalb oldu

Sevinüp şâd olup feraĥ buldı

Pâdişâha idüp du' â vü senâ

Didiler cümlesi iy bār-ı Hudâ

730 Sen vezîr hazretin bağışla bize

Lâyık olan ne ise işle bize

**Vezi̇r-i ' Âli-şân Âşaf-ı Devrân Hazretleri Haremeyn-i Muhteremeyn Ahvâlinde
İsti' lâm İtdügidür⁶⁸**

Ba' de Mekke-i mükerremeden

Hem dağı ravza-yı muṭahharadan

Qıldı ahvâllerinden istifsâr

Aldı âdemlerinden istiḥbâr

Yoqladı hem deşâyişi(?) ol dem

Virdi tevbîḥ nâzıra muḥkem

Cümlenüñ gitdi ' aklı başından

Düşdi cânına od hırâşından

⁶⁸ İÜ2'de başlık kısmı boş bırakılmıştır.

[32b İÜ2]

735 K̄amu bāk̄ilerin idüp taḥṣ̄il
Cümle nāq̄ışların kılup tekmīl

Daḡı mevcūdına anuñ irsāl
Oldılar hep muḡayyedi işāl

Ol vezir-i ŧefiḡi diñle nider
Mekke ile Medīne fikrin ider

[24a İÜ1]

Didi sükkānınuñ nedür ḡāli
Neye müncer olupdur aḡvāli

Pes mübārek gözinden eṣk-i revān
Aḡıdup didi kim eyā Sübhān

740 Bu za'if ḡuluña virüp tekmīl
Tā ki buḡdayı ideyin taḥṣ̄il

Ḳıldı yetmiş biñ erdebi ḡāzır
Ḥāṣṣa-i ŧevneden idüp zāhir

Kıldı irsâl anı iki şehre
 Aldı her bir faķiri hem behre

Dağı müstaḥfiẓân ƣal' a ki var
 Hep mevâciblerin idüp izhâr

Almamışlar idi niçe vâcib
 Oldı bunlara virmege râġıb

745 Cümlenüñ ḥâḫırı olup ḥoşnüd

Didiler yarıcıñ ola Ma' bûd

Geldi cümle ḥavâleler fi'l-ḥâl

Hep mevâciblerin ƣılup işâl

İtdi teslîm ḥavâleler ƣamu

Gitdiler ḥoş-dilile andan ' amû

[33a İÜ2]

Didiler böyle ' âķil u kâmil

Gelmeye bu diyâra bir niçe yıl

Oldı ' âlemde maḥz-ı raḫmet bu

Bize ḫaḫdan bir ulu ni' met bu

750 Şemsden eẓhar oldı a' mālî

Emsden ebyen oldı aḥvālî

[24b İÜ1]

Cümle ḥāş ile 'āma kāfidür

Heme nev' i enāme vāfidür

Sākin-i Mekke vü Medīne temām

Çoḡ du' ā kıldılar ḥavāş u ' avām

Didiler ḥākimümüzi bulduḡ

Şimdi biz ḡuşşadan beri olduḡ

Mışr'a budur kifāyetu'llāh

Ḥıfẓ ide her belādan anı İlāh

755 Mışr'ı Ẓur'ān'da medḡ ider o ḡadīm

Zar' i cennātıyla meḡām-ı kerīm

Bu şıfatlarla öḡdi Mışr'ı Ḥudā

Ne ' azīm şān olur bu luḡf-ı ' aḡā

Pâdişâh-ı cihân-ı zıllu'llâh

Ĥâmî-i ĥâfız-ı bilâd-i Allâh

Nazarı Mıŝr ilinden olmaya dūr

Ĥâtırından da kılmaya mehcūr

Vâcib oldı ki Ümm-i Dünyâdur

Mekke ile Medîne'ye câdur

760 Ĥaremine zaĥîresi mebzûl

Ki bulur dâ'imü'd-dehre vuşûl

[33b İÜ2]

Mışra'dur ĥâtır-ı şerîfi müdâm

*Ṭavvelallahu 'ömre bi's-selâm*⁶⁹

Olmaya merĥametleri zâ'il

Ĥıfz ide tâ belâdan anı celîl

Hem vezîr-i ŝeĥâ ebu'l-fuĥarâ

Ĥâzretin ŝaĥlaya cihânda Ĥudâ

⁶⁹ Allah, onun ömrünü selametli bir şekilde uzatsın.

[25a İÜ1]

‘Alî Paşa vezîr-i muhteremüñ

Cân ile hizmetin ider haremüñ

765 Dağı Mısr’ı celîl miqdâruñ

Hâkimi oldu cümle devvâruñ

‘Ömri günden güne füzûn olsun

Cümle düşmenleri nigûn olsun

Gülşen-i bahtı dağı tâze vü ter

Ola her dem be-ḥaqq-ı peygam-ber

Kebkeb-i bahtı gün gibi rûşen

Ola dâ’im o zât-ı pāk heme şen

Gicesi ola ḳadr u gündüzi ‘îd

Ola iḳbāl u ‘izzet ile sa‘îd

770 Zînet-i şehri olundu toşsan gün

Şeb-i deycûr oldu rûşen gün

Dürlü ni' metle pür olup bâzâr

Şevk kandîlleri ile pür-envâr

Devri 'adlinde hiç kes ğamnâk

Olmadı gezdi yürüdi bi-bâk

Hem çü ibnü'l-'azîz zamânı idi

Yâ Süleymân u Cem emânı idi

[34a İÜ2]

Şulehâ ile cümleten 'ulemâ

Hem meşâyiğ ile hep ehl-i tuğâ

775 Mısr içinde zevi'l-ma' ârif olan

'Aşr içinde dağı 'avârif olan

İş bu 'adli müşâhede idicek

Her biri baħr-ı hayrete gidicek

[25b İÜ1]

Gevher-i güft ü gûların izhâr

İdüben kıldılar yolunda nişâr

Zeyn idüp hep zevâhir-i ezhâr

Oldılar tûî-i şeker-güftâr

Ƙaderü't-ťāka bu faķır u haķır

‘Aczime mu‘terif u bi’t-taķşır

780 Bu kaşide liyāqate miķdār

Nazm idüp Ƙadr-i řāqate miķdār

Ol celīlü'l-Ƙadri ‘azīmu’ş-şān

‘Ādil u ģākim Āşaf-ı sulťān

Nāmına cān ile Ƙılup peydā

Cid u cehd ile eyledüm inşā

Ĥāk-i pāyine dūr nişār itdüm

Biñde bir medĥi iĥtişār itdüm

İşbu vech ile olup teşīr

Nāvek-i müjgānla Ƙılmışam taĥrīr

[34b İÜ2]

Kaşide-i Bahâriyye Be-nâm-ı Vezîr-i Nâm-dâr Ferîd-i ‘Aşr Hâkim-i Mısr.⁷⁰

Şeydedde’llâhu bünyânehu ilâ inķırâdu’d-dehr⁷¹.

fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

785 Dem-i cân-baħş ile eşcâra nidâ kıldı hezâr

Ĥaşr olup yir yüzine çıķdı ‘ademden ezhâr

Luţf-ı haķķ gülşene pejmürde iken virdi ĥayât[26a İÜ1]

Eyledi raĥmeti âşârını devrâna nişâr

Yeñi cân buldı dem-i bād ile ebnâ-yı nebât

Ėonçalar ağzın açup eylemek ister güftâr

Şimdi ol deñlü dil aralığı var eşcârın

Nâzdan ayılamaz ‘ar‘ ar-ı bâlâ refţâr

Ėol şalup güşe-be-güşe uzanur tâze nihâl

Şâĥlar bir birini eyledi gülşende kenâr

790 Peykveş müjdeyi virüp irdi benefşe çemene

Ĥurdı boynun egüben karşıda çün ĥizmetkâr

⁷⁰ İÜ2’de başlık kısmı boş bırakılmıştır.

⁷¹ Allah, onun yapısız zamanın yok olmasına kadar baki kılsın.

Geçdi gül tahtına sultân-ı bahâr itdi cülûs[35a İÜ2]

Şimdilik gonca divit-dâr aña gül defter-dâr

Gülşen eţfâlini incitmemege berd-i ‘acûz

Aldı zanbağ o şeh-i milk-i çemenden tûmâr

[26b İÜ1]

Büy-ı zülfüñle hevâdâr olalı sünbül-i ter

Târmâr eyledi kendin nitekim ‘aşık-ı zâr

Kâkül-i yâre meger bende-i efgende geçer

Aña miskînlük idüp boynın eger zülf-i nigâr

795 Hâba varmış gül-i ter pister-i nâz içre yine

Çulluğa kâ'im olup mirvaḥadâr oldu çenâr

Seherî cerre çıqup açdı şakâyıq etegin

Ebr-i şeb-nemden aña bir niçe dür kıldı nişâr

Bezm-i gülzâra gelür seyre diyü ol yüzi gül

Oldı yol gözlemeden dide-i nergis bîmâr

[35b İÜ2]

Her seher tās ile çerh-i felek etrāfi şular

Çonmasun bād-ı şabādan diyü gülzāra ğubār

Çonca mühri ile mühr urdılar ezhāra kamu[27a İÜ1]

Vaḳti irişmeyecek şunmaya destin aġyār

800 Gül-i ter neşv ü nümāyı ruḥ-ı dilberden alur

Ol sebebden anuñ āşuftesidür ḥaste hezār

Sünbülün turesini bād-ı nesīm itdi şikest

Var ise başına düşdi heves-i zülf-i nigār

Şevke geldi göricek ‘ işret-i gülzār-ı felek

Jāleden saçdı gülün başına dür-i şehvār

Seyr-i ezhāre gelüp bir gice aḥşamladı mäh

Oldı gül bezmine tā şubḥa degin meş‘ aledār

Semen-i sīm-bedenler şoyunup gönlekcek[36a İÜ2]

Çıkdı bāziçe için nite ki etfāl-i şıġār

805 Hüsni efzûn olalı gonca-i nevrestelerüñ

Nâlesi bülbül-i zâruñ bir iken oldu hezâr

[27b İÜ1]

Şeherî berg-i gül üzre çatarât-ı şebnem

Dânedür itmek için bülbül-i şeydâ-yı şikâr

Türdan kim ki nişâr isteye gelsin bâğa

Nâre döndi varağ-ı aḫzar içinde gülnâr

Hâl-i pür-zînetdür şâhid-i gülzâruñ bu

Gül-^ç izârında dilâ vaqt-ı şehir jâle ki vâre

Haremi bâğa nâzar kılmâğa nâ-mahrem

Üstüne çekdi şafağ al vâlâdan bir çâr

810 Deheni gonca ruḫı gül saçı sünbül ḫadi serv

Döndi bir şâhid-i devrâne ser-â-pâ gülzâr

[36b İÜ2]

Gülistânuñ göricek revnaḫını âb-ı revân

Aḫdı serv ayağına ḫalmadı destinde ḫarâr

Vaqt-i güldür şanemâ ^ç işret u şöḫbet demidür[28a İÜ1]

Dökilür hem saçılur şimdi şafâdan eşcâr

Ne ‘aceb hayli⁷² sehâ oldı fenâ bezminde

Şah bādām ʔarabdan niçe sîm itdi nişâr

İstikâmet gözedür hidmete ʔurmağda müdâm

Serv-i ser-keş n’ola ezhâr olursa serdâr

815 Nuṭṭ-ı hâl eyle nebâtât-ı çemen ağzın açup

Hâlîkuñ birliğini her biri eyler ikrâr

Gül-i ter kâsesini pür zer ü zîver kıldı

Pây-ı sulṭânuma ‘arz itmege itdi iḫzâr

Döşedi gülşeni dibâ ile hürşîd-i cihân[37a İÜ2]

‘Alî Paşa ola tâ seyr gülistâne süvâr

Ma‘delet kâni sehâ menba‘ı memdüh-ı cihân

Maṭla‘-ı nâme rif‘at meh-i ‘âlî miḳdâr

[28b İÜ1]

Hâtem u Kısra zamânında añılmaz oldı

‘Adl u cüduñ ideli rûy-ı zemîne iḫhâr

⁷² hayli: meyli İÜ1

820 Ruḥ sürer atı ayağına kamu ḥalk-ı cihân
Niçe ferzâne rikâbında yürür beydaqvâr

Ne güzel şevket-i 'âlî vü zihî kıadri bülend
Kâfdan kâfa muṭî' emrine cümle cebbâr

Bir ğazâ itdi ki fişķ ehlini pâ-mâl itdi
Devr-i âdem olalı görmedi çerḥ-i devvâr

Tiĝınıñ şa' şa' asına döymez cünd-i zulem
Her gün eyler anıñçün seherî ğarba firâr

[37b İÜ2]

Kıadri a' lādatur alçaķda dili baḥrāsâ
Şu gibi pâyine aķar anuñçün ebrâr

825 Kâtibî gevher-i nazm ile gelüp ayağına[29a İÜ1]

Ma' delet bâbına ' arz eyledi dürr-i güftâr

Serverâ n'ola olur ise ḥuzûruñda kabûl

Yarıcını Ğaķķ ola peyĝam-ber ola luṭf ile yâr

Üstüne hâzır u nâzır ola her cânibinden

Çār-yārîñ himem-i ‘āliyesi leyl ü nehār

Nuşret-i Hakk ile her demde muzafer olasın

Rāyet-i ‘adl ile manşūr ola zātîñ her bār

**Beyān-Kerden-i Haseb [ü] Neseb-i Kâtibü’l-fakîr Be-Hasb-i Hâl Ser-encām-ı ‘Acîbü’l-
hakîr.⁷³**

830 Ey su’âl eyleyen benüm nesebüm

‘Aynı ile diyem size hasebim

[38a İÜ2]

Ceddimüz Şeyh Hâcî ‘Abdu’llâh

Şehr-i İslambolî o merd-i İlâh

Feth idince bile ol ehlu’llâh

Tutdı mesken hemân bi-fazli’llâh

Şâdıq Efendi idi nâm-ı peder

Hem müşârün benân der-defter

[29b İÜ1]

Her emirde idi müşârün ileyh

Vüzerâ mu‘temed iderdi ‘aleyh

⁷³ İÜ2’de başlık kısmı boş bırakılmıştır.

835 Dağı meşhûrı idi a^c yānuñ

Yüzi şuyıydı ehl-i dīvānuñ

Hizmetinden cemī^c -i şākirdi

Dürlü dürlü umûra māhir idi

Mustakīm idi ol mişāl-i kalem

Aña fen olmuşıdı haṭṭ u raḫam

Şādık idi umûr-ı salṭanata

Fā'ik̄ idi vüfûr-ı maşlahata

Pederüm olduğundan defter-dār

İrdi Hāḫdan tecellī-i envār

840 Başdı dünyāya bu haḫīr ḫadem

‘Ālem-i zāhire gelüp ol dem

Olup ‘aḫl-ı heyûlāya vāşıl

İtmege ‘ilm u ma^c rifet ḫāşıl

Rıhlet itdi peder zi-dâr-ı fenâ
Buldı bir günde ol diyâr-ı beķâ

Bir mu' allim olup baña vâcib
Şeyhi kıldı müyesser ol vâhib

[38b İÜ2]

Şol dem ilhâm eyledi bi'z-zât
Altıbarmaq Efendi Şeyh-i şikât

845 İrdi ol rûz hânemüze revân
Beni tilmîz idindi anda hemân

Eyledüm ' ilm ü ma' rifet taşşîl
Kıbel-i Hâķdan irdi luţf-ı cemîl

[30a İÜ1]

Lâzım olan fûnûnı aĥz itdüm
Semt-i şûfiyyûna dahı gitdüm

Çekmişem çok riyâzat u tevĥîd
Şundı behre baña o Hâķķ-ı mecîd

Taşfiye ķalb idüp niçe müddet
Oldı ' avn-ı ' inâyet-i ĥazret

850 Şoñra Maħmūd Paşa cāmi'ine

Ġalaṭa eski cāmi'ine yine

Va'z idüp ħalka gör kürsiye çıķdum

Nūr-ı şem'-i hidāyeti yaķdum

Ĥalka va'z u naşihati niçe māh

Eyledüm bu sözüme Tañrı güvāh

Yirine vardı şeyħimüñ emri

İnşirāh itdüm 'ilm ile şadrı

Gāh ta'līm-i dünyevī kıldum

Gāh tefhīm-i uħrevī kıldum

855 Müstefid oldılar 'ibādu'llāh

Niçe ehl-i düvelle niçe sipāh

Baña ilhām idüp zamīr-i fūhūm

Ögrenüben daħı fūnūn-ı rüķūm

[39a İÜ2]

Şeyh buldı bu fenne bir üstād

‘İlm-i haṭṭı idüp baña irşād

Ögrenüp yazmışam on iki kalem

Dağı lāzım olanı niçe raqam

Eyledüm işbu fenni çün taḥşīl

Semt-i manşūba oldı dil mā’il

[30b İÜ1]

860 Şoñra dīvān-ı ‘āliyye gelüp

Emr u nehyin kitābetini alup

Niçe hükmi-i hümāyūnı taḥrīr

Yirlü yirince kılmāğa taştīr

Cānib-i Pādişāhiden virilüp

Ḥizmeti kılına revā görilüp

Qā’im iken bu ḥizmete nāgāh

Şeyḥimüz qalbine bi-emri’llāh

Düşdi sevdâ-yı hacc-ı beyt-i harâm

Zâyir-i ravza-i Resûl-i enâm

865 Bu haķır u faķır niçe zamân

Eyledüm çok kitâbet-i divân

Hâcetin iy niçe müslemânuñ

Görüben hâşıl eyledüm anuñ

Muṭṭali^c olmışam niçe hâle

Rağbetüm oldu hayr-ı â^c mâle

Bir sülûk oldu zâhiri bu kâr

Her ṭabi^c atdan añlamak hâl var

Herkesiñ derdine göre dermân

Eylemek yâ virüp teselli-i cân

[39b İÜ2]

870 Bulmuşam işbu fenne istiḥkâm

Almışam dürlü dürlü ḥazzı temâm

Ehl-i divândan niçe kâtib

Oldı tilmizim olmağa râğıb

Nice müddet bu hâl ile meşgûl
Olmış iken Mısr'dan irdi Resûl

[31a İÜ1]

Hâzret-i şeyhüñ irdi mektûbı
Münderic anda lafz-ı mergûbı

Yazmış iy oğlum u gözüm nûrı
Cebr idüp gel bu kalb-i meksûrı

875 Kıl bu cânibe gelmeği râğıb

Gelmeñüz farzdur dağı vâcib

İmdi te'hîr itmeyüp gelesiz

Bunda dağı 'ibâdatı kılasız

'Ömrümüz bilece idüp güzerân

Bize reşk ide hür-ı bâğ-ı cinân

Qurb-ı fi'llâh ile şeref bulalım

Zevk u şevk u şafâ ile olalım

Hakka cân ile idelüm hizmet

Qılalım Resûline hürmet

880 Şeyhimüñ nâmesin kabûl itdüm

Ol dem içre icâzete girdüm

Aldum elüme hükmi-i sulţanı

Mışra kıldum teveccühüm anı

[40a İÜ2]

Çün huzûr-ı şerîfine irdüm

Yüzimi hâk-i pâyine sürdüm

Şeyhimüñ emrine olup me'mûr

Qomadım hizmetinde hiç kuşûr

Şeyhimüñ meylini baña gördi

Bir kaç akçe 'ulûfeden virdi

[31b İÜ1]

885 Bir kimesne ferâgat itdi baña

Mışır içinde kifâf-ı nefsim ola

Hiç lîkin umûr-ı divânda

Nesneye itmedüm heves anda

Bezî-i mechûd idüp bir iki sene
 alb tafiyesine döne döne

Vartaya abr idüp taammülle
 İmtihân eyledi tecemmülle

Yazmaa emr idüp kelâm-ı mecîd
 Cân uzatdum nie zamân medîd

890 Hi melâlet irimedi câna
 Cümle tefvîzim oldu sübhâna

Baa hep vâı' olan avâli
 ıbel-i Ha'dan aladum hali

Berekâtı vü himmeti pîrûn
 Râst geldi umûrı tedbirûn

Baa cümle müfettiü'l-ebvâb
 Hacetim ol müsebbibü'l-esbâb

Virdi bî-ḥad ki olmaya ta' bîr

Ne lisân ide ne qalem taḥrîr

[40b İÜ2]

895 Bir 'aṭâsı daḥı bu Vehhâbuñ

Ḳulına itdügi o Tevvâbuñ

Bir gice ḥâba varuban nâgâh

Geldi rü'yâmda Resûlu'llâh

Çünkü gördüm o şâh-ı sulṭânı

Elüme girdi pâk dâmânı

[32a İÜ1]

Yüz sürüp ayağına yalvardum

Bir du'â eyle bu za'îfe didüm

El götürüp o dem beşîr u nezîr

Didi Yâ Rab bunuñ murâdını vîr

900 Şol mübârek miyânına şarılup

Âḥiret istegi dilüme gelüp

İstedüğüm cihânda îmândur

Âḥiretde rızâ-yı Raḥmân'dur

Yine ol dem didi Resûl-i Hüdâ

Âhîret mezra'ı durur dünyâ

Ol cihetden durur zevi'l-aḥkâm

Meyl ider ḳuluña gelen ḥükkâm

Şıdḳ-ı rü'yâma pes durur bu güvâh

Nazar itdi ḳulına Âşaf-ı şâh

905 Her ne kim ḥâṭır iderse vezîr

Aña meyl itdürür 'alîm u ḥabîr

Ḥizmetinde çü dil-pezîr oldum

Âsitânına şevḳile geldüm

Ġayrı paşaya itmedüm ḥizmet

Oldı fermânı cânıma minnet

[41a İÜ2]

Bu kitâbet bu ma'rifet ki baña

Virdi bir kimse bilmedi aşlâ

Gelmemiş idi dahı Mısr'a vezîr

Şerh iderlerdi re'yini bir bir

910 Hep zühür itdi geldi fi'l-vâkı'

Oldı şevk-i şhâmeti sâti'

[32b İÜ1]

Cân ile dilden eyleyüp hizmet

Emrüni bilürem ulu minnet

Cehd idüp işleyem liyâkatle

Say' idem aña vüs'-i tâkatla

Yazmışam *Nüzhetü'l-Cenân*'ı 'ayân⁷⁴

Hüsn-i hulq-ı vezîr ola beyân

'Ömr u devletle cāvidān olsun

Hâfızı dahı Müste'ân olsun

915 İrişe şadra hem be-ḥaqq-ı Resûl

Yâ İlâhî du'âmuz eyle qabûl

⁷⁴ 'ayân: 'inân İÜ1

Yâ İlâhî be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı Resûl

‘Âlem içre bu nazmı it maḳbûl

917 Kâtibî müste-mende kıl raḥmet

Söz temâm oldı diyelim temmet

temme.